

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2013–2015

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Radka Kovářová

Instituce Evropské unie

Praha 2015

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Aleš Zpěvák Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER FULL-TIME STUDIES

2013-2015

DIPLOMA THESIS

Radka Kovářová

European union institutions

Prague 2015

Diploma Thesis Work Supervisor: JUDr. Aleš Zpěvák Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Jméno autorky

Poděkování

Chtěla bych poděkovat panu JUDr. Aleši Zpěvákovi Ph.D. za odborné vedení diplomové práce.

Anotace

Diplomová práce se zabývá institucemi Evropské unie. Rozebírá, jak Lisabonská smlouva ovlivnila organizaci a fungování Evropského parlamentu, Evropské rady, Rady Evropské unie, Evropské komise, Soudního dvoru Evropské unie, Vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, Evropského hospodářského a sociálního výboru, Výboru regionů, Evropské centrální banky, Evropské investiční banky a Evropského investičního fondu, Evropského účetního dvoru a Evropského veřejného ochránce práv.

Klíčová slova

Evropská komise, Evropská rada, Evropský parlament, Instituce Evropské unie, Lisabonská smlouva, Rada Evropské unie, Soudní dvůr Evropské unie.

Annotation

The diploma thesis deals about European union institutions. It analyses how the Lisbon Treaty influenced organisation and operation of The European Parliament, The European Council, The Council, The European Commission, The Court of Justice, High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy, The European Economic and Social Committee, The Committee of the Regions, The European Central Bank, The European Investment Bank, The European Investment Fund, The European Court of Auditors and The European Ombudsman.

Key words

The Council, The Court of Justice, The European Commission, The European Council, The European Parliament, The Lisbon Treaty.

Obsah

ÚVOD	9
1 INSTITUCE EVROPSKÉ UNIE	11
2 EVROPSKÝ PARLAMENT	13
2.1 Evropský parlament před Lisabonskou smlouvou.....	15
2.2 Evropský parlament po Lisabonské smlouvě	21
2.2.1 Legislativní pravomoci	21
2.2.2 Kontrolní pravomoci	23
2.2.3 Rozpočtové pravomoci	24
3 EVROPSKÁ RADA	25
3.1 Evropská rada před Lisabonskou smlouvou	26
3.2 Evropská rada po Lisabonské smlouvě.....	29
4 RADA EVROPSKÉ UNIE	34
4.1 Rada Evropské unie před Lisabonskou smlouvou	37
4.1.1 Hlasování	38
4.2 Rada Evropské unie po Lisabonské smlouvě	40
5 EVROPSKÁ KOMISE	44
5.1 Evropská komise před Lisabonskou smlouvou	47
5.2 Evropská komise po Lisabonské smlouvě	49
6 SOUDNÍ DVŮR EVROPSKÉ UNIE	52
6.1 Soudní dvůr Evropské unie před Lisabonskou smlouvou	58
6.2 Soudní dvůr Evropské unie po Lisabonské smlouvě	59
7 DALŠÍ ORGÁNY EVROPSKÉ UNIE A VLIV LISABONSKÉ SMLOUVY NA JEJICH FUNGOVÁNÍ	62
7.1 Vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.....	62
7.2 Evropský hospodářský a sociální výbor	63

7.3 Výbor regionů	64
7.4 Evropská centrální banka.....	66
7.5 Evropská investiční banka a Evropský investiční fond.	68
ZÁVĚR	73
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	75
SEZNAM ZKRATEK	82
SEZNAM TABULEK.....	83

ÚVOD

Evropská unie (EU) prošla od svého vzniku dlouhým integračním procesem, který byl poznamenán řadou změn a to především v podobě novelizací zřizovacích smluv Unie. EU sdružuje členské státy v zájemném kontaktu a dbá na spolupráci, která je v takové organizaci, jakou je Evropská unie, velice důležitá. V reakci na vývoj Unie bylo zapotřebí zmodernizovat, zjednodušit a zejména zefektivnit fungování institucionálního rámce Evropské unie. Tato potřeba vyplynula i ze snahy Unie přiblížit se svým občanům a prokázat, že fungování institucí EU je transparentní a zastávají především zájmy občanů Unie. Zásadnější reformy institucionálního uspořádání Unie začaly již Smlouvou z Nice, která reagovala na očekávané rozšíření Evropské unie. Dalším krokem k zlepšení systému institucí měla být Smlouva o Ústavě pro Evropu, ta byla sice podepsána, ale neprošla ratifikačním procesem ve Francii a Nizozemí. Smlouvou zastřešující reformy institucionálního rámce Evropské unie se stala Lisabonská smlouva, která sledovala obdobné cíle jako Smlouva o Ústavě pro Evropu. Diplomová práce se zabývá vlivem Lisabonské smlouvy na jednotlivé instituce Evropské unie.

Diplomová práce rozebírá danou problematiku jak z obecného hlediska, tak i z pohledu Lisabonské smlouvy, která výrazně institucionální rámec Evropské unie reformovala. Na začátku každé kapitoly, zaměřující se na jednotlivé instituce Unie, je stručně popsána jejich organizace a fungování, pravomoci a kooperace s ostatními subjekty Unie. Následně se kapitoly zaměřují na změny zavedené Lisabonskou smlouvou.

Veškeré informace uvedené v diplomové práci jsou analýzou informací získaných z odborných publikací a internetových zdrojů, zaměřených na danou problematiku, ve spojení s vlastními názory autora této práce. Autor práce využívá ke zpracování daného tématu i znalosti získané během studia na zahraniční univerzitě a rovněž přístup k zahraničním zdrojům v univerzitní knihovně.

Diplomová práce je rozvržena do sedmi kapitol. První kapitola práce se věnuje institucím Evropské unie z obecného hlediska. Následné kapitoly, zabývající se jednotlivými institucemi Unie, jsou rozděleny do podkapitol zaměřující se na postavení

dané instituce před Lisabonskou smlouvou a na postavení instituce po 1. prosinci 2009, kdy Lisabonská smlouva vstoupila v platnost. Diplomová práce obsahuje seznam použitých zkratek, který je umístěn v závěrečné části práce.

Cílem diplomové práce je deskripce a analýza dopadu Lisabonské smlouvy na institucionální rámec Evropské unie.

1 INSTITUCE EVROPSKÉ UNIE

Institucionální rámec Evropské unie prošel historickým vývojem. Charakteristika orgánů, jejich působnost a pravidla pro řádné a účinné fungování jsou stanovena ve Smlouvě o fungování Evropské unie a Smlouvě o Evropské unii, které prošly řadou změn. Roku 1987 nabyl platnosti Jednotný evropský akt, který Radě rozšířil oblast pro hlasování kvalifikovanou většinou a posílil vliv Evropského parlamentu. Maastrichtská smlouva (platná od roku 1993) reformovala institucionální rámec Unie zavedením procesu spolurozhodování. Dalšími reformními smlouvami byly Amsterodamská smlouva (1999) a Smlouva z Nice (2003). Poslední pozměňovací smlouvou je Lisabonská smlouva platná od roku 2009. Parlament získal rozsáhlejší pravomoci, byla zavedena občanská iniciativa a funkce stálého předsedy Evropské rady. Vznikl i nový post Vysokého představitele Unie pro zahraniční a bezpečnostní politiku.¹ Nejedná se však o jediné změny, které Lisabonská smlouva přinesla. Podrobněji budou popsány v následujících kapitolách zaměřených na jednotlivé instituce Evropské unie.

Institucionální rámec Evropské unie má za úkol podporovat hodnoty Unie, sloužit jejím zájmům, jakožto i zájmům občanů a členských států. Každý z orgánů Unie působí v mezích stanovených Smlouvou o Evropské unii a Smlouvou o fungování Evropské unie.²

Evropský parlament se společně s Radou Evropské unie (Rada) a Evropskou komisí podílí na legislativním procesu. Činí tak prostřednictvím řádného legislativního postupu (dříve pod názvem spolurozhodování), tento pojem byl zaveden Lisabonskou smlouvou, která vstoupila v platnost roku 2009. Vytvářejí právní předpisy³, které jsou platné ve všech členských zemích Unie. Ve většině případů je to Komise, kdo předkládá návrh nových předpisů Unie a Parlament s Radou rozhodují o jejich schválení. Evropská komise následně dohlíží na řádné uplatňování unijních předpisů.⁴

¹ EVROPSKÁ UNIE. *Smlouvy EU*. [online]. [2015-03-01]. Dostupné z:http://europa.eu/eu-law/decision-making/treaties/index_cs.htm

² Smlouva o Evropské unii ke dni 23. 7. 2012. Článek 13. In: Úplné znění. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. ISBN 978-80-7208-785-3.

³ Právními předpisy jsou: nařízení, směrnice, rozhodnutí, doporučení a stanoviska.

⁴ EVROPSKÁ UNIE. *Orgány, instituce a ostatní subjekty EU*. [online]. [2015-03-01]. Dostupné z:http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/index_cs.htm

Obecné politické směřování a priority Unie stanovuje Evropská rada. Postavení plnohodnotné instituce získala až díky Lisabonské smlouvě. Evropská rada nevykonává legislativní funkci, ale dává Evropské unii podněty, které přispívají pro její rozvoj.⁵

Jako kontrolní orgán Evropské unie funguje Soudní dvůr Evropské Unie, složený ze Soudního dvora, Tribunálu a specializovaných soudů. Jeho cílem je zajistit dodržování práva při výkladu a provádění Smluv (SFEU, SEU). Zabývá se žalobami, které spadají do jeho pole působnosti, například žaloba na nesplnění povinnosti nebo žaloba na neplatnost. Evropská komise, jako strážkyně smluv, předkládá Soudnímu dvoru Evropské unie věci k projednání.⁶

V Evropské unii působí řada dalších orgánů. Účetní dvůr dohlíží na financování všech činností Evropské unie. Poradními orgány Unie jsou Hospodářský a sociální výbor (zastupující zaměstnavatele, zaměstnance a občanskou společnost) a Výbor regionů (zastupující orgány regionálních a místních samospráv). Poskytují poradenství Evropské komisi, Evropskému parlamentu a Evropské radě. Bankovními institucemi EU jsou Evropská centrální banka, Evropská investiční banka a Evropský investiční fond. V oblasti vnějších vztahů EU vytvořila Lisabonská smlouva dvě nové instituce. Vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku a Evropskou službu pro vnější činnost, která je nápomocná vysokému představiteli.⁷

⁵ Smlouva o Evropské unii ke dni 23. 7. 2012. Článek 15. In: Úplné znění. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. ISBN 978-80-7208-785-3.

⁶ Smlouva o fungování Evropské unie ke dni 23. 7. 2012. Článek 258, 259. In: Úplné znění. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. ISBN 978-80-7208-785-3.

⁷ EVROPSKÁ UNIE. *Orgány, instituce a ostatní subjekty EU*. [online]. [2015-03-01]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/index_cs.htm

2 EVROPSKÝ PARLAMENT

Historie Evropského parlamentu sahá do roku 1952, kdy bylo založeno Společné shromáždění Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO). V roce 1958 došlo k přejmenování Společného shromáždění na Evropské parlamentní shromáždění. Současné pojmenování vzniklo v roce 1962. První přímé volby do Evropského parlamentu se konaly v roce 1979. Parlament v legislativním procesu vykonával především poradní úlohu, jeho pravomoci a působnost se rozšiřovaly a to zejména v souvislosti s řadou smluv. Postupem času posiloval Parlament své postavení v rámci institucionální struktury Evropské Unie.⁸

Evropský parlament je přímo volený orgán zastupující občany Evropské unie. Dohlíží na činnosti Unie a společně s Radou se podílí na legislativním procesu. Evropský parlament pořádá plenární zasedání zpravidla jednou měsíčně. Tato plenární zasedání se obvykle konají ve Štrasburku (12 zasedání), jiná zasedání Parlamentu se konají převážně v Bruselu (6 zasedání). Každodenní administrativní práci Parlamentu vykonává její Generální sekretariát se sídlem v Lucemburku a Bruselu.⁹

Evropský parlament sdružuje 751¹⁰ poslanců volených v jednotlivých členských státech, jejichž funkční období je stanoveno na pět let. Poslanci se organizují do politických skupin dle politické orientace. V současnosti je v Parlamentu sedm skupin. Vytvářejí i specializované výbory, které připravují zprávy v daných otázkách, o nichž se následně hlasuje na plenárním zasedání. Činnost Evropského parlamentu je dána jeho jednacím řádem. Veškeré parlamentní dokumenty jsou zveřejňovány ve všech úředních jazycích Unie a mezi práva poslance také patří právo, vybrat si úřední jazyk, ve kterém povede svůj projev. V čele Evropského parlamentu stojí její předseda a nápomocno je mu 14 místopředsedů. Funkční období předsedy je stanoveno na dva a půl roku s možností znovuzvolení. Předseda řídí práci Parlamentu, jeho orgánů, dále pak řídí zasedání konající se ve Štrasburku a v Bruselu. Do jeho povinností spadá dohled nad

⁸ EVROPSKÝ PARLAMENT: *Z dění v minulosti*. [online]. [2015-02-05]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/009cd2034d/Z-d%C4%9Bn%C3%AD-v-minulosti.html>

⁹ EUROPEAN UNION. *Europe in 12 lessons by Pascal Fontaine*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2010, s. 23. ISBN 978-92-79-17486-5.

¹⁰ Maximální počet stanovený Lisabonskou smlouvou.

dodržováním jednacího řádu Parlamentu, vyjadřování se k hlavním mezinárodním otázkám, podepisování legislativních aktů jakož to i rozpočtu EU. Mezi politické orgány Parlamentu patří: Konference předsedů; Předsednictvo; Sbor kvestorů; Konference předsedů výborů a Konference předsedů delegací.¹¹

Není-li občan Unie spokojen s úředním postupem orgánů a institucí EU (mimo Soudního dvora, Tribunálu a Soudu pro veřejnou službu) má možnost obrátit se na Evropského veřejného ochránce práv, který přezkoumává stížnosti občanů. Od roku 2013 je Evropskou veřejnou ochránkyní práv Emily O'Reilly.¹²

22. - 25. května 2014 se konaly volby do Evropského parlamentu. Zájem voličů byl relativně nízký, zúčastnilo se pouze 42,54% občanů Unie, kteří disponovali právem volit. V tajném hlasování získal absolutní většinu odevzdaných hlasů pan Martin Schulz a stal se tak předsedou Evropského parlamentu.¹³

Tabulka 1: Výsledek parlamentních voleb 2014

Zdroj: EVROPSKÝ PARLAMENT. *Výsledky evropských voleb 2014*. [online]. [2015-02-05]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/elections2014-results/cs/election-results-2014.html>

¹¹ EVROPSKÝ PARLAMENT. *Organizace a činnost*. [online]. [2015-02-05]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/0025729351/Organizace-a-%C4%8Dinnost.html>

¹² EVROPSKÝ VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV. *Evropský veřejný ochránce práv*. [online]. [2015-02-05]. Dostupné z: <http://www.ombudsman.europa.eu/cs/home.faces>

¹³ EVROPSKÝ PARLAMENT. *Výsledky evropských voleb 2014*. [online]. [2015-02-05]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/elections2014-results/cs/election-results-2014.html>

2.1 Evropský parlament před Lisabonskou smlouvou

Již od samého počátku evropské integrace usiluje Evropský parlament o postavení a pravomoci, které by odpovídaly roli národních parlamentů jednotlivých členských států. K nevoli Parlamentu tento proces nepostupoval dostatečně rychle, proto se v roce 1962 rozhodlo o přejmenování Shromáždění na Evropský parlament, jednalo se spíše o symbolický krok k dosažení cílů (odpovídajících postavení a pravomoci).¹⁴ Jednotný evropský akt z roku 1986 se již zmiňuje o Evropském parlamentu, došlo tak i k formálnímu uznání názvu.¹⁵ Významným milníkem v dějinách Parlamentu byly první volby v roce 1979. Evropský parlament vystupoval jako orgán, který přímo reprezentuje obyvatele členských států, tzv. evropský lid. První pětileté období trvalo od roku 1979 až 1984, EU (v roce 1979) se tehdy skládala z 9 členských států: Německo, Francie, Itálie, Nizozemsko, Belgie, Lucembursko, Spojené království, Dánsko a Irsko. Složení nastupujícího Parlamentu bylo následovné¹⁶:

¹⁴ ŠLOSARČÍK, I., KASÁKOVÁ, Z., A KOL. *Instituce Evropské unie a Lisabonská smlouva*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, s. 94. ISBN 978-80-247-3567-2.

¹⁵ SINGLE EUROPEAN ACT (No. L 169/1). [2015-02-05]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:11986U/TXT&from=EN>

¹⁶ EVROPSKÝ PARLAMENT: *Složení parlamentu*. [online]. [2015-02-05]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/004a50d310/Slo%C5%BEen%C3%AD-Parlamentu.html>

Tabulka 2: Složení nastupujícího Evropského parlamentu v roce 1979.

POLITICKÉ USKUPENÍ	POČET KŘESEL
S (Socialist Group)	112
EPP (Skupina Evropské lidové strany (Křesťanských demokratů) a Evropských demokratů)	108
ED (European Democratic Group)	63
COM (Communist and Allies Group)	44
L (Liberal and Democratic Group)	40
DEP (Group of European Progressive Democrats)	22
CDI (Group for the Technical Coordination and Defence of Independent Groups and Members)	11
NI (Nezařazení poslanci)	10
TOTAL	410

Zdroj: EVROPSKÝ PARLAMENT: *Složení parlamentu*. [online]. [2015-02-05]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/004a50d310/Slo%C5%BEen%C3%AD-Parlamentu.html>

V roce 1981 do EU přistoupilo Řecko. Odstupující parlament v roce 1984 byl složen následovně¹⁷

Tabulka 3: Složení odstupujícího Evropského parlamentu v roce 1984

POLITICKÉ USKUPENÍ	KŘESLA
S	124
EPP	117
ED	63
COM	48
L	38
DEP	22
CDI	12
NI	10
TOTAL	434

Zdroj: EVROPSKÝ PARLAMENT: *Složení parlamentu*. [online]. [2015-02-05]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/004a50d310/Slo%C5%BEen%C3%AD-Parlamentu.html>

I přes posilování pravomocí Evropského parlamentu byla jeho legitimita omezena principem degresivní proporcionality (zásada, podle které dochází k rozdělování křesel mezi jednotlivé členské státy, znevýhodňuje velké lidnaté státy vůči malým). Volbami do Parlamentu by narušen vztah mezi ním a národními parlamenty

¹⁷ EVROPSKÝ PARLAMENT. *Složení parlamentu*. [online]. [2015-02-05]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/004a50d310/Slo%C5%BEen%C3%AD-Parlamentu.html>

(do voleb to byl národní parlament, který vysílal své zástupce do Evropského parlamentu). Samotní poslanci Evropského parlamentu se od samého počátku snažili narušit tento vztah prostřednictvím tzv. politických skupin. Neorganizovali se dle státní příslušnosti, ale dle politických skupin, které představovaly určitou ideu. Politické skupiny disponovaly určitými právy a hrály jednu z hlavních rolí v činnosti Parlamentu. Navrhovaly kandidáty na předsedu Parlamentu, místopředsedy, poskytovaly součinnost při jmenování členů výborů, podvýborů a delegací. Jedním z práv byla možnost předkládat doporučení Radě. I jednotlivé politické skupiny měly své vnitřní uspořádání: předseda (předsedové), předsednictvo, národní delegace a sekretariát. Politické skupiny nejsou po celou historii Parlamentu stejné, dochází ke vzniku nových i zániku již vytvořených.¹⁸

Evropský parlament s každou novou smlouvou posiloval své postavení v institucionální struktuře EU a získával stále více pravomocí, které lze rozdělit na legislativní, rozpočtové, kontrolní a jmenovací. Pravidlo stanovující, že Parlament není oprávněn dát podnět k přijetí legislativního aktu, bylo zmírněno Maastrichtskou smlouvou (účinná od 1993), která Parlamentu umožnila požádat Evropskou komisi o předložení legislativního návrhu, usoudil-li Parlament, že jeho schválení je potřebné pro implementaci smluv.¹⁹ *“Amsterodamská smlouva (podepsaná v roce 1997) Parlamentu zaručila mnohem silnější pozici při společném vytváření předpisů s Radou v celé řadě oblastí, na něž se vztahuje právo EU (např. ochrana spotřebitele, možnost legálně pracovat v jiné zemi, otázky životního prostředí a další). Nová ustanovení obsažená v Jednotném evropském aktu (podepsaném v roce 1986) zajistila, aby byl pro přistoupení každého nového státu k EU nutný souhlas Parlamentu.”*²⁰ V otázce rozpočtu získal Parlament právo odmítnout rozpočet jako celek, důležitou roli zde hrál podpis předsedy Parlamentu nutný pro platnost rozpočtu.²¹ Bruselská smlouva (podepsaná v roce 1975) přiznala Parlamentu pravomoc kontrolovat na konci roku účty Evropské unie, mohl tak

¹⁸ ŠLOSARČÍK, I., KASÁKOVÁ, Z., A KOL. *Instituce Evropské unie a Lisabonská smlouva*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, s. 95- 99. ISBN 978-80-247-3567-2.

¹⁹ Tamtéž s. 96.

²⁰ EVROPSKÝ PARLAMENT. *Smlouvy a Evropský parlament*. [online].[cit. 2015-02-03]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/00b82c7869/Smlouvy-a-Evropsk%C3%BD-parlament.html>

²¹ ŠLOSARČÍK, I., KASÁKOVÁ, Z., A KOL. *Instituce Evropské unie a Lisabonská smlouva*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, s. 97. ISBN 978-80-247-3567-2.

posoudit, zda Komise nakládá s prostředky rozpočtu uvážlivě a správně.²² Poslední oblast pravomocí, kterou Parlament nabyl do účinnosti Lisabonské smlouvy, je pravomoc kontrolní a jmenovací. Nejsilnější postavení v této oblasti zaujímal vůči Komisi. Parlament schvaloval Komisi jako celek, mohl jí rovněž vyjádřit nedůvěru a interpelovat jednotlivé členy Komise. Slabší postavení měl vůči Radě, od ní byl oprávněn vyžadovat odpovědi na otázky, které Radě položil. Disponoval právem podat žalobu na nečinnost, schvalovat programové dokumenty a výroční zprávy. K výkonu kontrolních pravomocí získal Evropský parlament několik nástrojů: evropského ochránce veřejných práv (pozice zřízena Maastrichtskou smlouvou, jmenován Parlamentem), vyšetřovací výbory (právo vytvořit výbor, pokud dojde k porušení nebo nesprávnému uplatňování evropského práva ze strany členských států) a zajištění petičního práva pro občany EU (občané Unie mohli prostřednictvím Parlamentu zažádat o nápravu škody, která jim byla způsobena činností institucí EU).²³

Situace po rozšíření Unie v letech 2004 a 2007 přinesla řadu změn jak ve velikosti instituce, kdy počet poslanců se zvýšil na počet 732 (po roce 2004) následně na 785 (po přistoupení Bulharska a Lucemburska v roce 2007), tak i na počet politických skupin. Počet parlamentních výborů se zvýšil z šestnácti na dvacet. Rozšíření Unie ovlivnilo i překladatelské a tlumočnické služby. Evropský parlament dává každému z jeho členů právo používat na jednáních vlastní úřední jazyk, počet úředních jazyků dosáhl čísla třidvacet. Tento fakt zvýšil nároky na překladatelské a tlumočnické služby. Evropský parlament nedisponoval dostatečným počtem překladatelů a tlumočnicků, to mělo za následek zpoždění dokumentů, odložení diskusí a v konečném důsledku i ovlivnění jednání Parlamentu.²⁴ *“Z tohoto důvodu byla v souvislosti s rozšířením přijata nová pravidla, na jejichž základě se užívání úředních jazyků striktně dodržuje pouze na plenárních zasedáních. Na jednáních výborů se používají ty jazyky, které odpovídají jazykovým znalostem členů daného výboru.”*²⁵

K posilování Evropského parlamentu nedocházelo pouze na základě změn zřizovacích smluv, ale i na základě Jednacího řádu Parlamentu, sekundární legislativy

²² EVROPSKÝ PARLAMENT. *Smlouvy a Evropský parlament*. [online]. [2015-02-05]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/00b82c7869/Smlouvy-a-Evropsk%C3%BD-parlament.html>

²³ ŠLOSARČÍK, I., KASÁKOVÁ, Z., A KOL. *Instituce Evropské unie a Lisabonská smlouva*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, s. 96-97. ISBN 978-80-247-3567-2.

²⁴ Tamtéž s. 101 -109.

²⁵ Tamtéž s. 109.

nebo dohod uzavíraných mezi Parlamentem a Komisí popřípadě Radou. Evropský parlament dokázal vynaložit dostatečný tlak na prosazení změn neakceptovaných v rámci primárního práva. Již dříve se Parlament snažil reformovat volební systém, ale jeho návrh nebyl schválen. Parlament se tedy rozhodl dosáhnout těchto změn pomocí úpravy sekundárního práva. V roce 2002 byl přijat dokument upravující systém voleb. Byl zaveden jednotný volební postup ve formě proporčního systému. Volební akt kodifikoval dosavadní stav, jelikož tehdejší členské země EU tento systém volby do Parlamentu již používaly. Dokument rovněž upravoval stanovení minimální hranice pro vstup politických stran do Parlamentu, ta nesměla být vyšší než 5%. K posílení vztahu Parlamentu vůči Komisi došlo na základě dvou neformálních dohod. První z nich se týkala zakotvení politické odpovědnosti komisaře za svou činnost. Na základě druhé z dohod byl Parlament oprávněn vyzvat předsedu Komise, aby zvážil setrvání dosavadního komisaře ve funkci v případě, kdy Parlament vyslovil komisaři nedůvěru. Dle primárního práva vyslovuje Parlament nedůvěru Komisi jako celku, díky sekundárnímu právu je oprávněn vyslovit nedůvěru i jednotlivým komisařům. Parlament byl ze strany Komise informován o legislativních návrzích a mezinárodních dohodách na stejné úrovni, na jaké Komise informovala Radu.

V předlisabonské době proběhly změny i v oblasti komitologie, jednalo se o systém, kdy Rada delegovala pravomoc přijímat sekundární legislativní akty na Komisi a prostřednictvím komitologických výborů kontrolovala činnost Evropské komise. Jak je z definice komitologie patrné, Evropský parlament do tohoto systému zařazen nebyl. V kontextu kritiky netransparentnosti fungování komitologie a posilování své role v legislativním procesu požádal Parlament o začlenění se stejnými pravomocemi, jakými disponovala Rada. Výsledkem vyvíjejícího tlaku ze strany Parlamentu bylo přijetí tzv. komitologického rozhodnutí Rady (1999).²⁶

²⁶ ŠLOSARČÍK, I., KASÁKOVÁ, Z., A KOL. *Instituce Evropské unie a Lisabonská smlouva*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, s. 116-118. ISBN 978-80-247-3567-2.

2.2 Evropský parlament po Lisabonské smlouvě

Lisabonskou smlouvou byly především ovlivněny pravomoci Evropského parlamentu. K posílení vlivu Parlamentu došlo jak v legislativní, tak i v rozpočtové a kontrolní oblasti.

2.2.1 Legislativní pravomoci

Lisabonská smlouva zavádí tzv. řádný legislativní postup a tzv. zvláštní legislativní postup. Nejběžnější postup pro přijímání právních předpisů EU je tedy řádný legislativní postup. To staví Evropský parlament a Radu na stejnou úroveň a zákony schválené použitím tohoto postupu jsou společnými akty Rady a Parlamentu. V rámci řádného legislativního postupu Komise předkládá návrh, který musí být přijat jak Parlamentem, tak i Radou.²⁷ Lisabonská smlouva rozšiřuje okruh oblastí, kde Parlament uplatňuje své slovo. Článek 82 SFEU upravuje justiční spolupráci v trestních věcech, Parlament s Radou přijímají opatření (na základě řádného legislativního postupu), která mají za cíl stanovení pravidel a postupů pro zajištění uznávání všech forem rozsudků a soudních rozhodnutí v celé Unii. Článek 118 SFEU uděluje Parlamentu pravomoc podílet se, společně s Radou na základě řádného legislativního postupu, na spolurozhodování o opatřeních, prostřednictvím kterých dojde k vytvoření evropských práv duševního vlastnictví, s cílem zajistit jednotnou ochranu práv duševního vlastnictví v Unii. Článek 133 SFEU rozšiřuje pravomoci Parlamentu v oblasti používání eura jako jednotné měny. Parlament s Radou (řádným legislativním postupem) přijmou opatření nezbytná pro používání eura jako jednotné měny. V oblasti svobody, práva a bezpečnosti získává Parlament pravomoci, kterými do Lisabonské smlouvy nedisponoval. Lisabonská smlouva zavádí i tzv. občanskou iniciativu upravenou v článku 24 SFEU. Parlament s Radou přijímá (řádným legislativním postupem) formou nařízení ustanovení, ve kterém jsou stanoveny postupy a podmínky požadované pro

²⁷ EUROPEAN UNION. *The European Union explained - How the European Union works. Your guide to the EU institutions*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012, s. 10. ISBN 978-92-79-25553-3.

předložení občanské iniciativy společně s minimálním počtem členských států, z nichž pocházejí občané předkládající iniciativu.²⁸

Od 1. dubna 2012 mají občané Unie možnost prostřednictvím občanské iniciativy podílet se na vytváření politiky Evropské unie. Milion obyvatel z nejméně jedné čtvrtiny členských států Unie má příležitost žádat po Evropské komisi (v oblastech spadajících do její působnosti), aby předložila návrh určitého právního předpisu. Výbor občanů (organizátor iniciativy) musí být složen z minimálně sedmi státních příslušníků Unie s bydlištěm v minimálně sedmi členských státech. Každý členský stát má stanovený minimální počet hlasů, který je potřebný k zisku onoho milionu hlasů (Pro Českou republiku byl stanoven minimální počet 16500 hlasů). Výbor má rok na získání potřebné podpory, podpisy musí být úředně ověřeny. Pokud jsou tyto podmínky splněny, výbor se zúčastní veřejného slyšení zorganizovaného Parlamentem. Komise má k posouzení a rozhodnutí, jak na iniciativu reagovat, k dispozici tři měsíce.²⁹

Zvláštní legislativní postup je založen na konzultaci s Parlamentem nebo vyjádření jeho souhlasu. Konzultace s Parlamentem - Parlament vyjadřuje k legislativnímu návrhu své stanovisko ještě předtím, než návrh bude přijat Radou. Parlament ve svém stanovisku může návrh schválit, zamítnout, navrhnout změny. Z právního hlediska není Rada povinna se tímto stanoviskem řídit, nicméně nemůže rozhodnout o návrhu před obdržení stanoviska Parlamentu. Zvláštní legislativní postup je uplatňován pouze v několika oblastech, jako je například oblast upravující hospodářskou soutěž. Konzultace s Parlamentem je vyžadována při uzavírání mezinárodních smluv, týkajících se společné zahraniční a bezpečnostní politiky. V určitých legislativních oblastech, jako je například oblast boje proti diskriminaci, je vyžadován souhlas Parlamentu, který disponuje právem veta. Legislativní návrh může být Parlamentem schválen nebo zamítnut a Rada nemůže toto rozhodnutí změnit.³⁰ Lisabonská smlouva v bodě 58 vložila do SEU článek číslo 50 (v Lisabonské smlouvě

²⁸ Smlouva o fungování Evropské unie ke dni 23. 7. 2012, čl. 24, čl. 82, čl. 118, čl. 133. In: Úplní znění. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. ISBN 978-80-7208-785-3.

²⁹ EVROPSKÝ PARLAMENT: *Evropská občanská iniciativa*. [online]. [2015-02-05]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/001eb38200/Ob%C4%8Dansk%C3%A1-iniciativa.html>

³⁰ EVROPSKÝ PARLAMENT. *Legislativní pravomoc*. [online]. [2015-02-06]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/0081f4b3c7/Postup-tvorby-pr%C3%A1va:-podrobn%C4%9B.html>

je tento článek pod označením 49a). V odstavci 2 tohoto článku je vyžadován souhlas Parlamentu v otázce vystoupení členského státu z Unie.³¹

2.2.2 Kontrolní pravomoci³²

Parlament vykonává demokratický dohled nad ostatními evropskými institucemi. Činí tak několika způsoby. Za prvé, když má být nová Komise jmenována, Evropský parlament pořádá tzv. slyšení kandidátů na nové členy Komise a předsedu Evropské komise (dle Lisabonské smlouvy navrhuje Evropská rada kandidáta na předsedu Komise). Evropský parlament může Komisi vyslovit nedůvěru. Parlament vykonává kontrolu nad Komisí i prostřednictvím předložených zpráv (například výroční zpráva o činnosti EU a zpráva o naplnění rozpočtu). Předseda Komise navštěvuje plenární zasedání Parlamentu a představí stav Unie. Komise je ze strany Parlamentu vyzývána, aby zodpověděla ústní i písemné otázky pokládané poslanci Parlamentu.

Kontrolu nad Evropskou centrální bankou (ECB) provádí Parlament skrz vyslovení svého souhlasu potřebného ke jmenování prezidenta, viceprezidenta a Výkonné rady ECB. Prezident ECB je povinen předložit Parlamentu výroční zprávu banky.

Parlament rovněž sleduje práci Rady. Poslanci Parlamentu pravidelně pokládají Radě ústní i písemné dotazy a vyžadují od Rady odpovědi. Předseda Rady navštěvuje plenární zasedání Parlamentu a účastní se důležitých debat.

Po zasedání Evropské rady je její předseda povinen předložit Parlamentu zprávu o výsledcích zasedání.

Parlament může rovněž vykonávat demokratickou kontrolu prověřováním žádostí od občanů Unie a zřizovat speciálních vyšetřovacích výborů.

³¹ Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, podepsaná v Lisabonu dne 13. prosince 2007. (2007/C 306/01). In: Eur-lex: přístup k právu Evropské unie. 2007. [2015-02-06]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12007L/TXT&rid=6>

³² EUROPEAN UNION. *The European Union explained - How the European Union works. Your guide to the EU institutions*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012, s. 10-11. ISBN 978-92-79-25553-3.

2.2.3 Rozpočtové pravomoci

*“Po vstupu Lisabonské smlouvy v platnost sdílí Evropský parlament společně s Radou Evropské unie pravomoc rozhodovat o celém ročním rozpočtu EU a má v této věci konečné slovo.”*³³ Lisabonská smlouva dala Parlamentu právo přehlasovat zamítavý postoj Rady a rozpočet tak schválit. Tato pravomoc je upravena v článku 314 odst. 7, písmeno d) SFEU.³⁴

Jak je z výše uvedeného patrné, Lisabonská smlouva měla značný vliv na upevnění role Evropského parlamentu v oblasti pravomocí. Zavedla řádný legislativní proces, rozšířila okruh oblastí, kde Parlament sdílí legislativní moc s Radou, posílila jeho rozpočtové pravomoci, zapojila Parlament i do systému institucionální kontroly. Lisabonská smlouva měla vliv i na vnitřní strukturu Parlamentu. Stanovila maximální počet poslanců na 750 plus předseda Parlamentu. Všechny změny zavedené touto smlouvou umožnily Parlamentu ovlivňovat směřování Unie ve větší míře, než tomu bylo v období před Lisabonskou smlouvou.

³³ EVROPSKÝ PARLAMENT. *Postup schvalování rozpočtu*. [online]. [cit. 2015-02-04] Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/003dcd4001/Rozpo%C4%8Dtov%C3%BD-postup:-podrobn%C4%9B.html>

³⁴ Smlouva o fungování Evropské unie ke dni 23. 7. 2012, článek 314. In: Úplní znění. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. ISBN 978-80-7208-785-3.

3 EVROPSKÁ RADA

V roce 1974 byla Evropská rada vytvořena jako neformální místo pro diskusi hlav států a předsedů vlád. Brzy se však stala orgánem, který stanovoval cíle Evropské unie a určoval, jak těchto cílů dosáhnout. Roku 1992 byla podepsána Maastrichtská smlouva, která Evropské radě přiznala oficiální status. Díky Lisabonské smlouvě z 1. prosince 2009 se Evropská rada stala jednou ze sedmi institucí Evropské unie.³⁵ Evropská rada má svého předsedu, který je mimo jiné odpovědný za svolávání a předsedání zasedání Evropské rady. *“Dne 30. srpna 2014 byl hlavami států a předsedy vlád členských zemí EU předsedou Evropské rady jednomyslně zvolen Donald Tusk. Úřadu se ujal 1. prosince 2014 na (první) funkční období v délce 2,5 roku.”*³⁶

Evropská rada sdružuje nejvyšší politické představitele států Evropské unie: prezidenty a premiéry členských států, jejího předsedu a předsedu Komise. Scházejí se nejméně čtyřikrát ročně, aby stanovili Evropské unii, jako celku, obecné politické směry a priority. Vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku se rovněž účastní schůzí Evropské rady. Summity hlav států a vlád všech členských zemí Evropské unie představují nejvyšší úroveň politické spolupráce mezi členskými státy. Na svých zasedáních rozhoduje Evropská rada na základě konsensu a poskytuje nezbytné podněty pro její rozvoj.³⁷ Hlavním cílem působnosti Evropské rady je hledání společných stanovisek týkajících se národních zájmů. Evropská rada nepřijímá právně závazná rozhodnutí a to z důvodu, že nedisponuje legislativní pravomoci. Evropská rada určuje všeobecný směr integračního procesu.³⁸

Na konci každého zasedání Evropská rada vydá "závěry", které reflektují hlavní myšlenky vyplývající z jednání, a provede bilanci přijatých rozhodnutí. Stanoviska, ke kterým Evropská rada na zasedání dospěla, určují hlavní otázky, jenž mají být

³⁵ EVROPSKÁ RADA. O Evropské radě. [online]. [2014-12-29]. Dostupné z: <http://www.european-council.europa.eu/the-institution?lang=cs>

³⁶ EVROPSKÁ RADA. *Předseda Evropské rady*. [online]. [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: <http://www.european-council.europa.eu/the-president/the-presidents-role?lang=cs>

³⁷ EUROPEAN UNION. *The European Union explained - How the European Union works. Your guide to the EU institutions*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012, s. 12. ISBN 978-92-79-25553-3.

³⁸ PITROVÁ, M. *Institucionální struktura Evropské unie. Vliv integračních paradigmat na výstavbu institucí*. Brno: Nadace Universitas Masarykiana, Nakladatelství a vydavatelství NAUMA, 2002, s. 83-84. ISBN 80-86258-32-7.

projednány s Radou³⁹. Mohou také vyzvat Evropskou komisi, aby předložila návrhy týkající se konkrétních výzev, kterým Unie v daném období čelí.⁴⁰ Evropská radě je nápomocen generální sekretariát Rady.⁴¹

Ustanovení o Evropské radě jsou upraveny především v Hlavě III Smlouvy o Evropské unii a v části šesté, Hlavě I Smlouvy o fungování Evropské unie. Pro zpracování této práce bylo využito konsolidované znění těchto smluv k datu 23. 7. 2012.

3.1 Evropská rada před Lisabonskou smlouvou

V předlisabonské éře byla Evropská rada v roli zástupce členských států v Evropské unii složena z hlav států, vlád a předsedy Evropské komise, přičemž členy Evropské rady doprovázeli rovněž ministři zahraničí členských států. Zasedání se účastnili i vysoký představitel pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku, generální tajemník Rady a další člen Evropské komise.⁴² *“V některých případech byli přítomni i člen Komise zodpovědný za vnější vztahy Evropské unie a komisař pro hospodářské a měnové záležitosti. Ve společném sále se členy Evropské rady zasedali také stálý představitel předsedající země při Evropské unii a další poradci, kteří se ovšem nepodíleli na diskusi.”*⁴³ Evropská rada udávala a i po Lisabonské smlouvě udává politický směr Unie a stanovuje jeho priority.⁴⁴

Evropská rada se setkává na pravidelných summitech, kde přijímá rozhodnutí určující okamžité i dlouhodobé směřování Unie. Do roku 2002 se zasedání konalo v členské zemi, která předsedala. Od roku 2002 se zasedání zpravidla konají v Bruselu. Evropská rada umožňuje vládním představitelům prostřednictvím diskuse vyjádřit svůj názor na celou řadu témat v poměrně neformálním prostředí. To je pro ně bezpochyby

³⁹ Radou jako orgánem EU. Nezaměňovat s Evropskou radou nebo Radou EU.

⁴⁰ EUROPEAN UNION. *The European Union explained - How the European Union works. Your guide to the EU institutions.* Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012, s.12. ISBN 978-92-79-25553-3.

⁴¹ Tamtéž s. 12.

⁴² ŠLOSARČÍK, I., KASÁKOVÁ, Z., A KOL. *Instituce Evropské unie a Lisabonská smlouva.* 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, s. 15. ISBN 978-80-247-3567-2.

⁴³ Tamtéž s. 15.

⁴⁴ EUROPEAN UNION. *Your guide to the Lisbon treaty.* Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2010, s. 12. ISBN 978-92-79-15161-3.

příjemnější způsob sdělování stanovisek k daným problematikám, ale ještě důležitější je, že tato diskuse může poskytnout včasné varování pro potenciální problémy a umožnit tak jejich předejití.⁴⁵

Setkávání zástupců členských států mělo tři možné podoby, ze kterých následně vznikl formální výstup jednání prezidentů nebo premiérů. První podoba byla Evropská rada *stricto sensu*, jednalo se o jednání, kdy podle Smlouvy o EU Evropská rada poskytuje Unii potřebné podněty pro její rozvoj a definuje jeho politické směry. Druhá podoba byla tzv. HSG Council, kde se setkávali nejvyšší představitelé v jedné z formací Rady složené z hlav států a vlád, mohli tak přijímat právně závazná rozhodnutí. Třetí možností byla diplomatická konference. Vzhledem k charakteru jednotlivých summitů je patrné, že Evropská rada převzala řadu funkcí, část z nich je definovaná ve Smlouvě o Evropské unii, ale jedná se o poměrně širokou definici. Jsou zde ovšem funkce, které na sebe převzali samotní zástupci členských států.⁴⁶

Jan Werts formuloval dvanáct funkcí, kterými tehdejší Evropská rada disponovala. *“(1) Evropská rada jako orgán Evropské unie určující základní impulzy pro další směřování evropské integrace; (2) Evropská rada jako rozhodovací orgán v oblasti společné zahraniční a bezpečnostní politiky a v oblasti společné obranné politiky a jako orgán se jmenovacími pravomocemi; (3) Evropská rada jako rada na úrovni hlav států a vlád; (4) Evropská rada jako setkání nejvyšších představitelů členských států v rámci Mezivládní konference; (5) Evropská rada jako instance d’*appel* a nejvyšší arbitr v případě, že Rada nebo jiná nižší administrativní jednotka není schopna dosáhnout dohody; (6) Evropská rada jako orgán přijímající víceletý finanční rámec Evropské unie; (7) Evropská rada jako koordinátor velkých projektů; (8) Evropská rada jako místo neformální výměny názorů; (9) Evropská rada jako politická konference na nejvyšší úrovni; (10) Evropská rada jako hlavní kontaktní prvek Evropské unie s médii; (11) setkání Evropské rady jako příležitost pro zástupce jednotlivých států získat mezinárodní souhlas s národními politikami a (12) Evropská rada, která v případě nutnosti funguje jako brzda evropské integrace.”*⁴⁷

⁴⁵ McGIFFEN, S. *The European Union. A critical guide*. USA: Pluto Press, 2001., s. 14-15. ISBN 0-7453-1695-6.

⁴⁶ ŠLOSARČÍK, I., KASÁKOVÁ, Z., A KOL. *Institute Evropské unie a Lisabonská smlouva*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, s. 16. ISBN 978-80-247-3567-2.

⁴⁷ WERTS, J. In: ŠLOSARČÍK, I., KASÁKOVÁ, Z., A KOL. *Institute Evropské unie a Lisabonská smlouva*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, s. 16-17. ISBN 978-80-247-3567-2.

Před Lisabonskou smlouvou rozhodovala Evropská rada na základě konsensu, neplatil zde princip kvalifikované většiny jako v případě Rady. Jednalo se o teoretickou zásadu rovnosti, kdy každý členský stát měl jeden hlas bez ohledu na svou velikost. Reálně tomu tak ale nebylo. Váha hlasu většího unijního státu byla silnější než váha menších států. Existovalo i právo vetovat rozhodnutí, ale tato možnost byla málo využívaná. Jednání Evropské rady nepodléhalo žádnému formálnímu jednacímu řádu, což se ale Lisabonskou smlouvou změnilo a byl vytvořen oficiální jednací řád.⁴⁸

Evropská rada, vzhledem ke svému postavení, má specifický vztah k hlavním orgánům Evropské unie. S Evropskou komisí má vztah založený na spolupráci. *“Na druhé straně si Evropská rada postupně osvojovala výlučné právo Komise předkládat legislativní návrhy a nahradila ho v řadě citlivých témat klasickým mezivládním jednáním mezi členskými státy.”*⁴⁹ Z výše uvedeného ale nevyplývá, že by Evropská rada substituovala Komisi, jednalo se spíše o oslabení role Komise ve prospěch mezivládních řešení. Evropská rada disponovala velkou politickou vahou, která chyběla Komisi, proto byla Evropská rada považovaná za nejvyšší politickou autoritu Evropské unie. Ve vztahu Evropská rada a Rada EU dominoval prvek nadřazenosti-podřízenosti. Jednalo se o velice úzké spojení. Od vzniku Evropské rady došlo k oslabení politického postavení Rady EU, která se tak stala spíše orgánem technické povahy. Neformální podřízenost rady EU vůči Evropské radě vyplývá z faktu, že Evropská rada podávala Radě EU instrukce a to i s termínem pro jejich provedení. V situacích, kdy Rada EU nebyla schopna učinit dohodu, posunula rozhodnutí Evropské radě, ta dosáhla rozhodnutí snáze a to z důvodu, že nebyla zatížena technickými detaily dané problematiky. Vztah mezi Evropskou radou a Evropským parlamentem stál na poli soupeření mezi oběma institucemi, které na sebe pohlížely s určitou mírou lhostejnosti. Paradox byl, že právě Evropská rada svými rozhodnutími posílila postavení Evropského parlamentu v legislativním procesu. A to v roce 1974, kdy představitelé členských států rozhodli o všeobecné přímé volbě poslanců, v roce 1987 Evropský parlament získal právo zapojit se do procesu spolupráce na základě Jednotného evropského aktu a Smlouva o Evropské unii z roku 1993 zahrnula Evropský parlament do spolurozhodovací procedury. Negativní vzájemný vztah se projevil i v oblasti

⁴⁸ ŠLOSARČÍK, I., KASÁKOVÁ, Z., A KOL. *Instituce Evropské unie a Lisabonská smlouva*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, s. 17. ISBN 978-80-247-3567-2.

⁴⁹ Tamtéž s. 18.

samotných jednání, kdy zasedání, konající se na půdě Evropského parlamentu a vztahující se k setkáním Evropské rady, vykazovaly nízkou účast ze strany europoslanců. Problémem rovněž bylo, že Evropský parlament (jako jediná instituce) se neúčastnil na zasedání Evropské rady, proto neměl dostatek informací o jejich aktivitách.⁵⁰ *“Jedinými dvěma okamžiky, kdy docházelo k užšímu kontaktu mezi oběma tělesy, tak zůstávala pravidelná zpráva podávaná předsedou Evropské rady na plenárním zasedání Evropského parlamentu po každé schůzi ve Štrasburku a projev předsedy Evropského parlamentu při zahájení setkání Evropské rady.”*⁵¹

K důležitým organizačním změnám, které nevyžadovaly zásah do primárního práva Evropské unie, došlo na zasedání Evropské rady v Seville v roce 2002. Hlavním cílem bylo zajištění efektivity Evropské rady. Byly stanoveny pravidla o délce a průběhu jednání s důrazem na připravenost jednotlivých zasedání. Na základě tohoto dokumentu bylo předem známo, jaké body se budou na jednání Evropské rady projednávat. Dalším významným krokem, jenž není zakotven v primárním právu, ale byl využíván v politické praxi, bylo využívání možnosti neformálních setkávání hlav států a vlád. S odkazem na pravidla stanovená v dokumentu ze Sevilly se Evropská rada scházela čtyřikrát do roka.⁵²

3.2 Evropská rada po Lisabonské smlouvě

Od počátku procesu směřujícího k Lisabonské smlouvě bylo zřejmé, že v otázce posílení postavení Evropské rady v Evropské unii a vytvoření nové funkce stálého předsednictví Evropské rady se členské státy názorově rozdělí do dvou skupin. První z nich byla tvořena velkými státy a proti nim stála skupina menších členských států, Evropská komise a Evropský parlament. Velké státy, vedené zejména Francií a Německem, se snažily o posílení role Evropské rady a vytvoření funkce tzv. evropského prezidenta. Evropská komise, Evropský parlament a menší státy se snažily tyto snahy velkých států potlačit. V roce 2003 byla vytvořena koalice sedmnácti menších států,

⁵⁰ ŠLOSARČÍK, I., KASÁKOVÁ, Z., A KOL. *Instituce Evropské unie a Lisabonská smlouva*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, s. 18-20. ISBN 978-80-247-3567-2.

⁵¹ Tamtéž s. 20.

⁵² Tamtéž s. 21-22.

kteřá odmítala stálé předsednictví. Chtěly zachovat rotační princip, který ztělesňoval symbol rovnosti mezi členskými státy. Velkým státům, i přes silnou opozici malých států, se podařilo prosadit funkci stálého předsednictví.⁵³

Lisabonskou smlouvou došlo k posílení kontinuity Evropské rady, která byla článkem 13 Smlouvy o Evropské unii zařazena do institucionálního rámce Evropské unie a stala se tak čitelnější. Článek 15 odst. 2 Smlouvy o EU stanovuje složení Evropské rady: *“Evropskou radu tvoří hlavy států nebo předsedové vlád členských států společně s jejím předsedou a předsedou Komise. Jejího jednání se účastní vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.”*⁵⁴ Stejný článek v odstavci 1 stanovuje funkci Evropské rady, která se ale nezměnila od té původní. Evropská rada předkládá Unii podněty pro její rozvoj a definuje její politické směry a priority. Evropská rada nedisponuje legislativní pravomocí.⁵⁵

Lisabonskou smlouvou byla zrušena možnost, kdy se Evropská rada mohla scházet jako jedna z formací Rady EU (ve složení hlav států a vlád) a mohla tak přijímat právně závazná rozhodnutí. Došlo tedy k zrušení tzv. HSG Councilu. Důležitou změnou, kterou Lisabonská smlouva přinesla, bylo zrušení rotačního předsednictví, které bylo vymezeno šestiměsíčním působením jednotlivých členských států a zavedení nového institutu a to stálého předsednictví Evropské rady.⁵⁶

Práce Evropské rady koordinuje její předseda, který je odpovědný za svolávání a předsedání zasedání Evropské rady a její řízení. Předseda Evropské rady rovněž zastupuje Unii navenek a zastupuje zájmy Unie v oblasti zahraničních věcí a bezpečnostních otázkách, ale zároveň nezasahuje do pravomoci vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.⁵⁷ Článek 15 odst. 5 Smlouvy o EU stanovuje pravidla pro jeho zvolení, odvolání z funkce a jeho kompetence. Předseda je volen Evropskou radou a to kvalifikovanou většinou na dobu dva a půl roku s možností jednoho znovuzvolení. Evropská rada může předsedu odvolat v případě překážky nebo

⁵³ ŠLOSARČÍK, I., KASÁKOVÁ, Z., A KOL. *Institute Evropské unie a Lisabonská smlouva*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, s. 23-24. ISBN 978-80-247-3567-2.

⁵⁴ Smlouva o Evropské unii ke dni 23. 7. 2012, článek 15, odst. 2. In: *Úplné znění*. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. ISBN 978-80-7208-785-3.

⁵⁵ Smlouva o Evropské unii ke dni 23. 7. 2012, článek 15, odst. 1. In: *Úplné znění*. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. ISBN 978-80-7208-785-3.

⁵⁶ ŠLOSARČÍK, I., KASÁKOVÁ, Z., A KOL. *Institute Evropské unie a Lisabonská smlouva*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, s.25-26. ISBN 978-80-247-3567-2.

⁵⁷ EUROPEAN UNION. *The European Union explained - How the European Union works. Your guide to the EU institutions*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012, s. 12. ISBN 978-92-79-25553-3.

závažného pochybení.⁵⁸ “*Předseda Evropské rady: a) předsedá Evropské radě a vede její zasedání, b) ve spolupráci s předsedou Komise a na základě práce Rady pro obecné záležitosti zajišťuje přípravu a kontinuitu jednání Evropské rady, c) usiluje o usnadnění soudržnosti a konsensu uvnitř Evropské rady, d) po každém zasedání Evropské rady předkládá zprávu Evropskému parlamentu.*”⁵⁹ Dle článku 48 odst. 3 Smlouvy o EU má stálý předseda pravomoc svolat konvent (zástupci vnitrostátních parlamentů, hlav států nebo předsedů vlád, Evropského parlamentu a Komise) k posouzení navrhovaných změn ve Smlouvách. Konvent následně přezkoumá zmíněné návrhy a konsensem přijme doporučení určené konferenci zástupců vlád členských států.⁶⁰ Evropský parlament může udělit souhlas Evropské radě, která prostou většinou rozhodne o nesvolání konventu, pokud svolání konventu není odůvodněné rozsahem navrhovaných změn. Evropská Rada vymezí mandát pro konferenci zástupců vlád členských států. Po ratifikaci všemi členskými státy vstoupí změny v platnost.⁶¹

Jendou z nejzásadnějších výhod stálého předsedy Evropské rady je považováno delší než šestiměsíční působení předsedy, kdy má stálý předseda více času na prostudování dokumentů a porozumění problematice, čas na hledání řešení a rovněž se klade důležitost na vybudování osobních vztahů mezi stálým předsedou a zúčastněnými.⁶²

Problematickou oblastí může být vztah stálého předsedy Evropské rady vůči ostatním unijním institucím. A to zejména vztah mezi trojicí předseda Evropské rady, předseda Komise a mezi novým postem, který Lisabonská smlouva zavedla, představitelem Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku. Předseda Komise má svou roli více zaměřenou dovnitř Evropské unie, musí obhajovat činnost Komise a má delší tradici. Stálý předseda Evropské rady nemá povinnost, na rozdíl od předsedy Komise, zodpovídat se jiným institucím Unie.⁶³ Pouze článek 15 Smlouvy o EU v odstavci 5 písmenu d) stanovuje povinnost stálému předsedovi předkládat po každém

⁵⁸ Smlouva o Evropské unii ke dni 23. 7. 2012, článek 15. In: *Úplné znění*. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. ISBN 978-80-7208-785-3.

⁵⁹ Tamtéž článek 15, odst. 6.

⁶⁰ Konference zástupců vlád členských států je svolaná předsedou Rady.

⁶¹ Smlouva o Evropské unii ke dni 23. 7. 2012. In: *Úplné znění*. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012, článek 48, odst. 3 a 4. ISBN 978-80-7208-785-3.

⁶² ŠLOSARČÍK, I., KASÁKOVÁ, Z., A KOL. *Instituce Evropské unie a Lisabonská smlouva*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, s. 26. ISBN 978-80-247-3567-2.

⁶³ Tamtéž s. 27-28.

zasedání Evropské rady zprávu Evropskému parlamentu.⁶⁴ Jak je již uvedeno výše, Lisabonská smlouva zavedla novou funkci vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, který je současně i místopředsedou Evropské komise a předsedou rady pro zahraniční věci.⁶⁵ V jeho vztahu se stálým předsedou Evropské rady je důležitá vzájemná souhra, jelikož podle článku 18, odst. 2 Smlouvy o EU *“Vysoký představitel vede společnou zahraniční a bezpečnostní politiku Unie. Přispívá svými návrhy k vytváření této politiky a provádí ji jako zmocněnec Rady. Stejně jedná i v oblasti společné bezpečnostní a obranné politiky.”*⁶⁶ Zároveň však článek 15, odst. 5 téže smlouvy uvádí následovně: *“Předseda Evropské rady zajišťuje na své úrovni a v této funkci vnější zastupování Unie v záležitostech týkajících se společné zahraniční a bezpečnostní politiky, aniž jsou dotčeny pravomoci vysokého představitele Unie pro zahraniční a bezpečnostní politiku.”*⁶⁷ Je tedy zřejmé, že je potřebná vzájemná koordinace těchto dvou funkcí, jelikož ani jeden post nemá výlučné právo tvořit společnou zahraniční a bezpečnostní politiku.

Prvním stálým předsedou Evropské rady byl v roce 2009 zvolen Herman Van Rompuy, který do té doby vykonával funkci belgického premiéra. Lisabonská smlouva zakazuje stálému předsedovi vykonávat vnitrostátní funkci, proto Herman Van Rompuy po svém zvolení ztratil post belgického premiéra.⁶⁸

Evropská rada dne 1. 12. 2009 rozhodla o přijetí jednacího řádu Evropské rady, kterým v období před Lisabonskou smlouvou nedisponovala. Jednací řád je tvořen čtrnácti články upravující: Svolání a místo konání zasedání; Příprava a kontinuita jednání Evropské rady; Pořad jednání a příprava; Složení Evropské rady, delegace a průběh jednání; Zastupování před Evropským parlamentem; Přijímání postojů, rozhodování a usnášeníschopnost; Písemný postup; Zápis; Jednání a rozhodnutí na základě dokumentů a návrhů vypracovaných v jazycích stanovených platnými pravidly pro užívání jazyků; Zveřejnění výsledků hlasování, odůvodnění hlasování a zápisů z jednání a přístup k dokumentům; Služební tajemství a předkládání dokumentů v

⁶⁴ Smlouva o Evropské unii ke dni 23. 7. 2012, článek 15, odst. 6. In: *Úplné znění*. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. ISBN 978-80-7208-785-3.

⁶⁵ Tamtéž článek 18.

⁶⁶ Smlouva o Evropské unii ke dni 23. 7. 2012, článek 18, odst. 2. In: *Úplné znění*. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. ISBN 978-80-7208-785-3.

⁶⁷ Tamtéž článek 15, odst. 6.

⁶⁸ EUROPEAN UNION. *Europe in 12 lessons by Pascal Fontaine*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2010, s. 21. ISBN 978-92-79-17486-5.

soudním řízení; Rozhodnutí Evropské rady; Sekretariát, rozpočet a bezpečnost a Korespondence určená Evropské radě.⁶⁹

⁶⁹ ROZHODNUTÍ EVROPSKÉ RADY ze dne 1. prosince 2009, kterým se přijímá její jednací řád (2009/882/EU). [2014-12-29]. Dostupné z: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/PDF/?uri=OJ:JOL_2009_315_R_0051_01&from=EN

4 RADA EVROPSKÉ UNIE

Slovo „rada“ jako takové je velmi oblíbený výraz používaný v kruzích Evropské Unie, vybízí však k případnému nedorozumění. V evropském slova smyslu rada zastupuje dva zcela odlišné subjekty. Ačkoliv Evropská rada sdružuje nejsilnější vládní politiky, Rada Evropské unie, obecně známé jako Rada ministrů nebo jednoduše Rada, rozhoduje v jednotlivých oblastech politiky ve složení příslušných ministrů členských států s ohledem na projednávané téma.⁷⁰

Rada je kolektivní orgán Evropské unie zastupující zájmy členských států. *“Rada EU je orgán, který zastupuje vlády členských států. V Radě Evropské unie, známé rovněž pod zkráceným označením Rada EU, zasedají ministři ze všech členských států EU, aby zde přijímali právní předpisy a koordinovali jednotlivé politiky.”*⁷¹

Smlouvou o založení Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO), podepsanou v roce 1951 v Paříži, byl vytvořen institucionální rámec, který zahrnoval Vysoký úřad, Zvláštní radu, Shromáždění a Soudní dvůr. Radě byla svěřena kontrola činnosti Vysokého úřadu, a to prostřednictvím vydávání stanovisek. 8. září 1952 se na lucemburské radnici konalo zahajovací zasedání Zvláštní rady, zúčastnění byli ministři zahraničních věcí a ministři hospodářství šesti zakládajících států (Belgie, Spolková republika Německo, Francie, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko). Dle tehdejšího systému předsednictví se členské státy střídaly po třech měsících. První zemí, která se ujala předsednictví, bylo Německo.⁷² Německý kancléř Adenauer pronesl na zahajovacím zasedání Zvláštní rady ministrů Evropského společenství uhlí a oceli následovně: *“Rada musí prosazovat zájmy Společenství stejně jako zájmy jednotlivých států a zajistit rovnováhu vyhovující oběma stranám.”*⁷³

Z právního pohledu je Rada Evropské unie jeden subjekt, zasedá však v deseti různých formacích, jež odpovídá projednávanému tématu. V rámci těchto deseti

⁷⁰ MCGIFFEN, S. *The European Union. A critical guide.* USA: Pluto Press, 2001, s. 15. ISBN 0-7453-1695-6.

⁷¹ EVROPSKÁ RADA, RADA EVROPSKÉ UNIE. *Rada Evropské unie.* [online]. [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/council-eu/>

⁷² GENERÁLNÍ SEKRETARIÁT RADY. *Rada Evropské unie 1952-2012: Šedesát let tvorby práva a rozhodování.* Lucemburk, 2013, s. 6. ISBN 978-92-824-3797-1.

⁷³ Tamtéž s. 2.

seskupení neexistuje žádný hierarchický vztah, nicméně Rada pro obecné záležitosti disponuje koordinační úlohou a je odpovědná za institucionální a administrativní záležitosti. Rada pro zahraniční věci rovněž plní specifické úkoly. Formace jsou následovné: Doprava, telekomunikace a energetika; Hospodářské a finanční věci; Konkurenceschopnost; Obecné záležitosti; Spravedlnost a vnitřní věci; Vzdělání, mládež, kultura a sport; Zahraniční věci; Zaměstnanost, sociální politika, zdraví a ochrana spotřebitele; Zemědělství a rybolov; Životní prostředí.⁷⁴

“Zasedání Rady se účastní zástupci všech členských států na ministerské úrovni. Účastníky tedy mohou být ministři nebo státní tajemníci. Jsou oprávněni přijímat za vládu svých zemí závazky a mohou také hlasovat. Na zasedání Rady jsou zvaní rovněž evropští komisaři, kteří odpovídají za příslušné oblasti. Pokud je legislativní proces zahájen z podnětu Evropské centrální banky, jsou přizváni i její zástupci.”⁷⁵ Zasedání Rady EU vede ministr z členského státu, který v té době vykonává šestiměsíční předsednictví. Výjimku tvoří Rada pro zahraniční věci, zde roli předsedy zastává vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku. Rozhodnutí jsou přijímána prostou nebo kvalifikovanou většinou anebo na základě jednomyslnosti, v závislosti na tom, jaké rozhodnutí má být přijato. Rada je hlasování schopná pouze tehdy, je-li přítomna většina jejích členů. Zasedání, na kterých jsou projednávány návrhy legislativních aktů nebo se o nich hlasuje, stejně jako zasedání zabývající se důležitými nelegislativními otázkami, jsou veřejná.⁷⁶

Hlavním úkolem Rady EU je schválit právní předpisy EU, přičemž tuto odpovědnost sdílí s Evropským parlamentem. Rada EU a Evropský parlament také nesou stejnou odpovědnost za přijetí rozpočtu Evropské Unie. V další řadě Rada podepisuje mezinárodní dohody, které byly sjednané Evropskou komisí. Podle Lisabonské smlouvy musí Rada EU přijmout své rozhodnutí buď prostou většinou hlasů, kvalifikovanou většinou hlasů nebo jednomyslně, v závislosti na problematice, o které má být rozhodnuto. Rada EU se musí jednomyslně shodnout v důležitých

⁷⁴ EVROPSKÁ RADA, RADA EVROPSKÉ UNIE. *Rada Evropské unie. Složení Rady*. [online]. [2015-01-30]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/council-eu/configurations/>

⁷⁵ Tamtéž. [cit. 2015-01-30].

⁷⁶ Tamtéž. [2015-01-30].

otázkách, jako jsou daně, změny Smluv, zahájení nové společné politiky nebo přistoupení nové země do Evropské Unie a jiné.⁷⁷

Ústřední pracovní náplň Rady EU tvoří schvalování zákonů EU a ročního rozpočtu EU, koordinace hlavních směrů hospodářských politik jednotlivých členských států EU, podepisování dohod mezi EU a dalšími zeměmi, rozvíjení zahraniční a obranné politiky EU a koordinace spolupráce mezi soudními orgány s policejními složkami členských států.⁷⁸

Předsednické země v období 2013 až 2020⁷⁹

- Irsko: leden-červen 2013
- Litva: červenec-prosinec 2013
- Řecko: leden-červen 2014
- Itálie: červenec-prosinec 2014
- Lotyšsko: leden-červen 2015
- Lucembursko: červenec-prosinec 2015
- Nizozemsko: leden-červen 2016
- Slovensko: červenec-prosinec 2016
- Malta: leden-červen 2017
- Spojené království: červenec-prosinec 2017
- Estonsko: leden-červen 2018
- Bulharsko: červenec-prosinec 2018
- Rakousko: leden-červen 2019
- Rumunsko: červenec-prosinec 2019
- Finsko: leden-červen 2020

Evropské Radě a Radě EU je nápomocen Generální sekretariát Rady. Do jeho působnosti patří nápomoc při organizování činnosti Rady jakožto i zapojení do přípravy osmnáctiměsíčního programu Rady.⁸⁰ Mimo Generální sekretariát Rady je Radě

⁷⁷ EUROPEAN UNION. *Europe in 12 lessons by Pascal Fontaine*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2010, 22. ISBN 978-92-79-17486-5.

⁷⁸ EVROPSKÁ UNIE. *Rada Evropské unie*. [online]. [2015-01-30]. [Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/council-eu/index_cs.htm]

⁷⁹ Tamtéž. [2015-01-30].

⁸⁰ EVROPSKÁ RADA, RADA EVROPSKÉ UNIE. *Generální sekretariát Rady*. [online]. [2015-01-30]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/general-secretariat/>

nápomocen Coreper a více než 150 pracovních skupin a výborů. Název Coreper pochází z francouzského jazyka a v překladu se jedná o výbor stálých zástupců členských států. Coreper připravuje program zasedání Rady a plní její rozkazy. V případě, že Rada musí přezkoumat návrh Komise, je to obvykle Coreper, kdo přezkoumá návrh jako první. Oprávnění má i k zřizování výborů a pracovních skupin.⁸¹

4.1 Rada Evropské unie před Lisabonskou smlouvou

Pozice Rady EU v každém ze tří pilířů Evropské unie se značně lišila. V prvním předlisabonském pilíři (Evropské společenství) byl ponechán existující stav rovnováhy mezi Komisí a Radou EU, nicméně Evropský parlament posílil svoje postavení na úkor Rady, kdy v legislativním procesu dosáhl v určitých oblastech skoro rovnoprávné postavení (zejména v proceduře spolurozhodování). V mezivládních pilířích, tedy v pilíři o společné zahraniční a bezpečnostní politice a pilíři zabývající se spoluprací v oblasti justice a vnitřních věcí, se Rada EU společně s Evropskou radou⁸² považovala za dominantní orgán. Rozhodování bylo v rukou Rady EU, jenž nepodléhalo přezkoumání Evropským soudním dvorem. Evropský parlament disponoval právem být pouze o těchto rozhodnutích informován.⁸³ *“Lisabonská smlouva sice formálně zrušila pilířovou strukturu Evropské unie, postavení rady v institucionální architektuře Evropské unie však s jejím vstupem v platnost zásadnější změny nedoznalo. Rovnováha mezi Komisí a Radou v bývalém prvním pilíři zůstala v zásadě nedotčena, plná komunitarizace někdejšího třetího pilíře je pouze dokončením trendu započatého již Amsterodamskou smlouvou (1999) a mezivládní charakter SZBP zůstal v nové smlouvě zachován.”*⁸⁴

Význačnou změnou představuje osamostatnění Evropské rady, nicméně tato inovace se jeví spíše na úrovni uvnitř mezivládního prvku. To z toho důvodu, že jak Rada EU, tak Evropská rada má zázemí v Generálním sekretariátu. Zůstává tady v platnosti, že Rada je nadále osou legislativních a rozhodovacích procesů v rámci

⁸¹ McGIFFEN, S. *The European Union. A critical guide.* USA: Pluto Press, 2001, s. 17. ISBN 0-7453-1695-6.

⁸² Evropská rada byla v té době považovaná za nejvyšší úroveň hierarchie rady.

⁸³ ŠLOSARČÍK, I., KASÁKOVÁ, Z., A KOL. *Instituce Evropské unie a Lisabonská smlouva.* 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, s. 37-38. ISBN 978-80-247-3567-2.

⁸⁴ Tamtéž s. 38.

Evropské Unie, nicméně je součástí uceleného a provázaného systému vazeb mezi institucemi EU a nemůže tak jednat osamoceně.⁸⁵

Politická odpovědnost Rady EU nesměřovala k jinému orgánu EU, ale prostřednictvím jednotlivých členů Rady EU k politickým institucím členských států, jelikož Rada EU zprostředkovává zájmy členských států. Postoj Rady EU tedy vychází z názorových střetů všech členských států. Z výše uvedeného vyplývá, že i loajalita členů Rady EU směřuje spíše ke státům než k samotné Radě EU. Rada EU poskytuje “vedení” Unii, z tohoto důvodu Rada EU vytváří druhotné institucionální nástroje, těmi jsou: předsednictví, vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku (dříve tento post zastával název vysoký představitel pro SZBP) a jiné.⁸⁶

4.1.1 Hlasování

Před přijetím Smlouvy z Nice se v Radě EU při rozhodování kvalifikovanou většinou používal systém tzv. váženého hlasování. Tento systém přiděloval jednotlivým členským státům počet hlasů v závislosti na počtu obyvatel těchto států. Rozdělování hlasů reflektovalo princip regresivní proporcionality⁸⁷, to způsobilo, že při přepočtu hlasovací síly na obyvatele byly menší členské státy zvýhodněné na úkor nejlidnatějších. Německo, Francie, Velká Británie a Itálie nakládaly s deseti hlasy, kdežto nejmenší stát Lucembursko disponoval dvěma. Aby bylo rozhodnutí přijato, byla potřeba necelá tři čtvrtina všech hlasů (přesný počet potřebných hlasů byl určen ve zřizovacích smlouvách nebo ve smlouvách o přistoupení nových států).⁸⁸

V rámci přípravy Smlouvy z Nice probíhalo vyjednávání o novém formátu hlasování, tato debata se nesla v duchu očekávání velkého rozšíření Evropské unie a sledovala dvě linie. První linie debaty se zabývala formátem kvalifikované většiny a druhá vymezovala působnost, kde by se hlasování kvalifikovanou většinou mělo aplikovat. Smlouva z Nice zavedla systém tzv. trojí většiny, cílem bylo zmírnit dřívější

⁸⁵ ŠLOSARČÍK, I., KASÁKOVÁ, Z., A KOL. *Instituce Evropské unie a Lisabonská smlouva*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, s 38. ISBN 978-80-247-3567-2.

⁸⁶ Tamtéž s. 38-39.

⁸⁷ Zásada regresivní proporcionality = s narůstajícím počtem obyvatel se počet hlasů zvyšoval stále pomaleji.

⁸⁸ ŠLOSARČÍK, I., KASÁKOVÁ, Z., A KOL. *Instituce Evropské unie a Lisabonská smlouva*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, s. 39-40. ISBN 978-80-247-3567-2.

nevýhodné postavení velkých členských států. Vedle váženého hlasování přibyly další dvě kritéria a to: kritérium demografické - počet obyvatel a kritérium nadpoloviční většiny všech států. Zároveň došlo i k úpravě rozdělení hlasů pro vážené hlasování ve prospěch největších států.⁸⁹

Smlouva z Nice ve svém Protokolu o rozšíření Evropské unie, článku 3 Ustanovení o vážení hlasů v Radě, v bodě 1. stanovuje, že od 1. ledna 2005 dochází ke změně v článku 205 Smlouvy o založení Evropského společenství a v článku 118 Smlouvy o založení Evropského společenství pro atomovou energii, kdy odstavec 2 byl nahrazen následovným:⁹⁰ *“Má-li se Rada usnést kvalifikovanou většinou, je hlasům jejích členů přidělena tato váha: Belgie 12; Dánsko 7; Německo 29; Řecko 12; Španělsko 27; Francie 29; Irsko 7; Itálie 29; Lucembursko 4; Nizozemsko 13; Rakousko 10; Portugalsko 12; Finsko 7; Švédsko 10; Spojené království 29.*

*K přijetí usnesení je potřeba nejméně sto šedesát devět hlasů vyjadřujících souhlas většiny členů v případech, kdy podle této smlouvy mají být přijata na návrh Komise. V ostatních případech je k přijetí usnesení potřeba nejméně sto šedesát devět hlasů vyjadřujících souhlas alespoň dvou třetin členů.*⁹¹ Smlouva z Nice ve svém protokolu rovněž stanovuje demografickou podmínku při hlasování kvalifikovanou většinou: členské státy, které tvoří kvalifikovanou většinu, musí zastupovat alespoň 62% celkového obyvatelstva Unie. Pokud nedojde ke splnění této podmínky, jakožto i ostatních, rozhodnutí nebude přijato.⁹²

Po účinnosti Smlouvy z Nice vyšlo najevo, že nová kvalifikovaná většina je problematická z důvodu složitosti a nevyváženosti. V důsledku tohoto zjištění odstartovala jednání o reformě tzv. postnicejské Evropské unie. Některé státy, zejména Španělsko a Polsko, disponovaly hlasovací silou, která se později ukázala jako velmi přeceněná ve srovnání s nejlidnatějšími státy. Polsko mělo 27 hlasů, kdežto Německo s více než dvojnásobkem počtu obyvatel mělo hlasů 29. Během jednání o institucionální reformě právě tyto státy (Polsko, Španělsko) blokovaly snahu o zjednodušení definice kvalifikované většiny, která měla spočívat v nahrazení váženého hlasování populačním

⁸⁹ ŠLOSARČÍK, I., KASÁKOVÁ, Z., A KOL. *Instituce Evropské unie a Lisabonská smlouva*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, s. 39. ISBN 978-80-247-3567-2.

⁹⁰ NICESKÁ SMLOUVA pozměňující Smlouvu o Evropské unii, Smlouvy o založení Evropských společenství a některé související akty. (2001/C 80/01). Protokol o rozšíření Evropské unie, článek 3. [2015-01-30]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/gallery/2/765-nice.pdf>

⁹¹ Tamtéž článek 3. [cit. 2015-01-30].

⁹² Tamtéž článek 3. [2015-01-30].

kritériem. V roce 2007 Polsko prosadilo odklad této nové kvalifikované většiny na rok 2014, případně až na rok 2017.⁹³

V číslech řečeno: pokud bereme v úvahu, že EU má 28 členů a do 31. října 2014 lze hlasovat podle pravidel uvedených výše (vážená většina, počet států, počet obyvatel) je k přijetí rozhodnutí potřeba souhlas 15 států dle kritéria nadpoloviční většiny členských států, 260 hlasů z 352 dle kritéria váženého hlasování a státy, které jsou pro návrh, musí reprezentovat minimálně 62% obyvatelstva Unie.⁹⁴

Rozšíření Evropské unie po letech 2004 a 2007 přineslo několik změn a důvodů k reformám Rady EU. Došlo k rozšíření úředních jazyků Unie z počtu 11 na 23, počet zaměstnanců Generálního sekretariátu Rady se zvýšil o přibližně 670 nových zaměstnanců. Reformy byly prezentovány ve dvou hlavních směrech: rozhodovací mechanismy a rotační předsednictví. Nárůst počtu členů z 15 na 25 a poté na 27 přinesl obavy z další možné komplikace při dosahování konsenzu v oblastech, kdy Rada EU rozhodovala jednomyslně. Po rozšíření Unie se nicejská formule kvalifikované většiny stala ještě komplikovanější a snahy o nalezení jednodušší definice kvalifikované většiny se stále stupňovaly. Obava tykající se rotačního předsednictví pramenila z pochybnosti, zda nové členské státy mají dostatek zkušeností a kompetencí k výkonu této funkce.⁹⁵

4.2 Rada Evropské unie po Lisabonské smlouvě

Lisabonská smlouva pozměnila strukturu Rady EU ve dvou směrech. První změna ovlivnila dosavadní Radu pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy, ta byla rozdělena na Radu pro zahraniční věci (ministři zahraničí) a Radu pro všeobecné záležitosti (ministři nebo státní tajemníci pro evropské záležitosti). Druhá změna se týkala sloučení dvou pozic: vysokého představitele pro společnou zahraniční a

⁹³ ŠLOSARČÍK, I., KASÁKOVÁ, Z., A KOL. *Instituce Evropské unie a Lisabonská smlouva*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, s. 42. ISBN 978-80-247-3567-2.

⁹⁴ EVROPSKÁ RADA, RADA EVROPSKÉ UNIE. *Rada Evropské unie. Systém hlasování. Hlasovací kalkulačka*. [online]. [2015-01-30]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/council-eu/voting-system/voting-calculator/>

⁹⁵ ŠLOSARČÍK, I., KASÁKOVÁ, Z., A KOL. *Instituce Evropské unie a Lisabonská smlouva*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, 43-44. ISBN 978-80-247-3567-2.

bezpečnostní politiku a komisaře pro vnější vztahy, nově vniklá pozice dostala název vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.⁹⁶

Novinka, kterou přinesla Lisabonská smlouva, je tedy skutečnost, že Radě ministrů zahraničních věcí předsedá vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.

Jedná se o novou pozici zasahující do evropské společné zahraniční a bezpečnostní politiky a společné obranné politiky. Jmenování vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, který je zároveň místopředsedou v Evropské komisi, je důležitým novým posunem v rámci institucionální struktury EU. Spojuje v sobě dva předchozí posty: vysokého představitele pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a komisaře pro vnější vztahy.

Vysoký představitel je jmenován Evropskou radou a předsedá Radě ministrů zahraničí, zatímco ve stejnou dobu je místopředsedou Evropské komise. Do působnosti Vysokého představitele patří: vypracovávání návrhů, provádění zahraniční politiky jménem Rady a zastupování postojů Unie na mezinárodní úrovni. Tato nová funkce má pomoci Evropské unii, aby byla schopna lépe hájit své zájmy a hodnoty na mezinárodní scéně.⁹⁷

Lisabonská smlouva přinesla i změny v rotačním předsednictví, zasadila ho do osmnáctiměsíčního kontextu. Předsednictví v Radě EU rotuje mezi členskými státy každých šest měsíců. Odpovědnost vlády, vykonávající předsednictví, se soustřeďuje na organizaci a vedení různých zasedání Rad. Výjimku tvoří Rada pro zahraniční věci, které předsedá vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku. V zájmu kontinuity činnosti Rady je šestiměsíční předsednictví úzce spjato se spoluprací ve skupině tří států. Tento tým vypracovává společný pracovní program Rady po dobu osmnácti měsíců.⁹⁸

Rozhodnutí v Radě EU jsou přijímány hlasováním. Rada rozhoduje třemi způsoby: kvalifikovanou většinou (práce se bude tímto způsobem hlasování zabývat podrobněji), prostou většinou (pro návrh hlasuje minimálně 15 členů, např. procedurální

⁹⁶ ŠLOSARČÍK, I., KASÁKOVÁ, Z., A KOL. *Instituce Evropské unie a Lisabonská smlouva*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, s.49. ISBN 978-80-247-3567-2.

⁹⁷ EUROPEAN UNION. *Your guide to the Lisbon treaty*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2010, s.13. ISBN 978-92-79-15161-3.

⁹⁸ EUROPEAN UNION. *The European Union explained - How the European Union works. Your guide to the EU institutions*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012, s.14. ISBN 978-92-79-25553-3.

otázky) nebo jednomyslně (záležitostí, které členské státy považují za citlivé). Rada může rozhodnout jen v případě, je-li přítomná většina členů. Každý člen Rady může v hlasování zastoupit maximálně jednoho dalšího člena. Hlasování je zahájeno z podnětu předsedy Rady nebo člena Rady či Komise, pokud s tím většina členů Rady vysloví souhlas. V případě, kdy Rada přijímá právní akt, je výsledek hlasování zveřejněn, v ostatních případech mohou být výsledky hlasování zveřejněny po jednomyslném souhlasu Rady.⁹⁹

Do roku 2014 (31. října) rozhodovala Rada EU kvalifikovanou většinou hlasů, nestanovily-li Smlouvy jiný postup (např. jednomyslné hlasování v oblasti daní a zahraniční politiky). V rámci hlasování kvalifikovanou většinou měl lidnatější stát více hlasů, i když tento systém byl nastaven tak, aby úměrně zvýhodňoval méně lidnaté země. V roce 2014 (1. listopad) byl způsob hlasování kvalifikovanou většinou nahrazen novým tzv. dvojitým většinovým hlasováním (jak uvádí publikace vydané EU) neboli tzv. dvojí většina (dle českého překladu).¹⁰⁰ Článek 16 smlouvy o Evropské unii v odstavci 4 vymezuje kvalifikovanou většinu následovně: “ *Ode dne 1. listopadu 2014 je kvalifikovaná většina vymezena jako nejméně 55% členů Rady, tvořených nejméně patnácti z nich a zastupujících členské státy, které představují nejméně 65% obyvatelstva Unie.* ”¹⁰¹ Stejný článek v odstavci 4 rovněž specifikuje blokační menšinu, která může rozhodnutí zablokovat. Blokační menšina je tvořena minimálně čtyřmi členy Rady. Článek 238 SFEU¹⁰² charakterizuje blokační menšinu jako skupinu členů Rady, kteří zastupují nejméně 35% obyvatelstva EU. Článek 238, odst. 2 SFEU rovněž stanovuje, že pokud Rada nepřijímá rozhodnutí na základě návrhu Komise nebo Vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, je kvalifikovaná většina stanovena jako 75% členů Rady zastupujících členské státy, které představují nejméně 65% obyvatelstva Unie. Pokud Rada rozhoduje jednomyslně, není překážkou, pokud se některý z členů zdrží hlasování.¹⁰³ Do roku 2017 má kterýkoliv

⁹⁹ EVROPSKÁ RADA, RADA EVROPSKÉ UNIE. *Rada Evropské unie. Systém hlasování.* [online]. [2015-01-30]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/council-eu/voting-system/>

¹⁰⁰ EUROPEAN UNION. *The European Union explained - How the European Union works. Your guide to the EU institutions.* Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012, s. 16. ISBN 978-92-79-25553-3.

¹⁰¹ Smlouva o Evropské unii ke dni 23. 7. 2012. In: Úplné znění. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012, článek 16, odst. 4. ISBN 978-80-7208-785-3.

¹⁰² Smlouva o fungování Evropské unie.

¹⁰³ Smlouva o fungování Evropské unie ke dni 23. 7. 2012. In: Úplní znění. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012, oddíl 3, článek 238. ISBN 978-80-7208-785-3.

členský stát právo požádat o hlasování dle Smlouvy z Nice (Protokol o přechodných ustanovením, jenž je součástí Lisabonské smlouvy).¹⁰⁴

Jak je již uvedeno výše, Rada je spolu s Evropským parlamentem legislativní orgán, tedy orgán, který přijímá zásadní rozhodnutí týkající se EU. Rada s Parlamentem zpravidla rozhoduje tzv. řádným legislativním postupem (postup spolurozhodování) na návrh předložený Evropskou komisí. Velmi zřídka Rada rozhoduje tzv. zvláštním legislativním postupem, založeném na souhlasu a konzultaci s Parlamentem. Evropský parlament v případě zvláštního legislativního postupu vykonává pouze omezenou úlohu. I v tomto případě Komise disponuje právem legislativního podnětu. Ministři, kteří posuzují návrhy, mají k nápomoci více než 150 pracovních skupin a výborů. Po obdržení návrhu dojde ze strany Rady a Evropského parlamentu k jeho posouzení, jedná se o tzv. čtení. Během procesu projednávání může dojít až ke třem čtením. V Radě se návrh projednává na třech úrovních: 1. úroveň pracovní skupina, 2. úroveň výbor stálých zástupců (Coreper) a 3. úroveň zasedání Rady v příslušných složeních. Těmito třemi úrovní je zajištěno odborné posouzení návrhu.¹⁰⁵

¹⁰⁴ Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, podepsaná v Lisabonu dne 13. prosince 2007. (2007/C 306/01). Protokol o přechodných ustanoveních. In: Eur-lex: přístup k právu Evropské unie. 2007. [2015-01-30]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12007L/TXT&rid=6>

¹⁰⁵ EVROPSKÁ RADA, RADA EVROPSKÉ UNIE. *Rada Evropské unie. Rozhodovací proces*. [online]. [2015-01-30]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/council-eu/decision-making/>

5 EVROPSKÁ KOMISE

Evropská komise je politicky nezávislá instituce, která reprezentuje a hájí zájmy EU jako celku. V rámci institucionálního systému EU je v mnoha oblastech hnací silou Unie: navrhuje legislativu a zastupuje Unii s okolním světem s výjimkou společné zahraniční a bezpečnostní politiky. Termín "Komise" je používán ve dvou významech. Za prvé, odkazuje na "členy Komise" - tedy tým mužů a žen jmenovaných Evropským parlamentem, aby tento orgán řídili a rozhodovali. Za druhé, pojem "Komise" se vztahuje k samotné instituci a jejím zaměstnancům.¹⁰⁶

Členové Komise jsou neformálně označováni jako "komisaři". Všichni ve svých členských zemích zastávali politické funkce a mnozí z nich byli ministři, ale jako členové Komise jsou zavázáni jednat v zájmu Unie jako celku, a ne přijímat pokyny od vlád členských států. Komise má několik místopředsedů, z nichž jeden zastává i post vysokého představitele pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, a který je členem jak Komise, tak i Rady.¹⁰⁷ Článek 17, odst. 5 Smlouvy o Evropské unii (SEU) stanovuje počet členů Komise, jako počet odpovídající dvěma třetinám počtu členských států, zároveň však dává pravomoc Evropské radě rozhodnout o změně počtu. Evropská rada toto právo využila a jednomyslně rozhodla o počtu, jenž odpovídá zásadě jednoho komisaře z každého členského státu Unie. Současná Komise je tedy tvořena jedním předsedou, sedmi místopředsedy a dvaceti členy. Funkční období každého z komisařů je pětileté. Evropská rada, s přihlédnutím na výsledek voleb do Evropského parlamentu, navrhne kvalifikovanou většinou Parlamentu kandidáta na předsedu Komise. Parlament rozhodne o zvolení navrhovaného kandidáta většinou hlasů všech svých členů. Nedojde-li ke zvolení předsedy, Evropská rada během jednoho měsíce navrhne nového předsedu Komise a Parlament poté postupuje stejným způsobem. Následně jsou vybráni a navrženi zbývající členové Komise, zde se zohledňují návrhy jednotlivých členských států. Komise jako sbor podléhá schválení Parlamentu a na základě tohoto schválení je Komise jmenována Evropskou radou (kvalifikovanou většinou). Komise je politicky

¹⁰⁶ EUROPEAN UNION. *The European Union explained - How the European Union works. Your guide to the EU institutions*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012, s. 19. ISBN 978-92-79-25553-3.

¹⁰⁷ Tamtéž s. 19.

odpovědná Parlamentu, který má pravomoc ji odvolat přijetím návrhu na vyslovení nedůvěry. V případě vyslovení nedůvěry členové Komise odstupují ze svých funkcí.¹⁰⁸

Komise se účastní všech zasedání Parlamentu, kde musí objasňovat a obhajovat svou politiku. Pravidelně také odpovídá na písemné a ústní otázky položené poslanci Parlamentu.¹⁰⁹

Je na předsedovi Komise, aby rozhodl, který komisař bude odpovědný za danou oblast politiky, a v případě potřeby může tuto oblast změnit. Předseda je také oprávněn požadovat rezignaci komisaře. Tým 28 komisařů (také známý jako kolegium) se schází jednou týdně, obvykle ve středu v Bruselu. Každý bod programu, jenž má být projednán, je představován komisařem odpovědným za danou oblast politiky.¹¹⁰

Každodenní práci Komise provádějí administrativní úředníci, odborníci, překladatelé, tlumočníci a zaměstnanci sekretariátů, kteří jsou sdružováni do útvarů známých jako generální ředitelství. Zaměstnanci Komise jsou občané ze všech zemí Evropské unie. V Komisi pracuje přibližně 23 000 lidí.¹¹¹

Funkční období Komise Jean-Claude Junckera je od roku 2014 do roku 2019. Sídlo Evropské komise je umístěno v belgickém Bruselu.¹¹²

Evropská komise naplňuje čtyři hlavní úkoly. Za prvé, předkládá legislativní návrhy Parlamentu a Radě. Podle Smlouvy o EU má Komise "právo iniciativy". Jinými slovy, Komise je jako jediná instituce zodpovědná za vypracování návrhů nových právních předpisů, které poté předkládá Evropskému parlamentu a Radě. Cílem těchto návrhů musí být ochrana zájmů Unie a jejích občanů nikoliv zájmy jednotlivých zemí. Před vypracováním jakéhokoliv legislativního návrhu musí být Komise srozuměna s novými situacemi a problémy, kterým Evropa čelí. Je třeba zvážit, zda jsou právní předpisy EU tím nejlepším způsobem, jak se s problémy vypořádat. To je jeden z hlavních důvodů, proč Komise udržuje neustálý vzájemný kontakt s širokou škálou zájmových skupin a se dvěma poradními orgány - Hospodářským a sociálním výborem (složeným ze zaměstnavatelů a zástupců odborů) a Výborem regionů (složeným ze

¹⁰⁸ Smlouva o Evropské unii ke dni 23. 7. 2012. In: Úplné znění. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012, článek 17. ISBN 978-80-7208-785-3.

¹⁰⁹ EUROPEAN UNION. *The European Union explained - How the European Union works. Your guide to the EU institutions*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012, s. 19. ISBN 978-92-79-25553-3.

¹¹⁰ Tamtéž s. 22.

¹¹¹ Tamtéž s. 19-20.

¹¹² EVROPSKÁ KOMISE. *O Evropské komisi*. [online]. [2015-02-03]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/about/index_cs.htm

zástupců místních a regionálních úřadů).¹¹³ Ve skutečnosti je to Generální ředitelství, kdo připravuje legislativní návrhy, oficiálními legislativními návrhy se však stanou až po přijetí Komisí. Postup je přibližně následující. Komise se domnívá, že je zapotřebí vytvořit právní předpisy EU, aby se zabránilo znečišťování evropských řek. Generální ředitelství pro životní prostředí vypracuje návrh na základě rozsáhlých konzultací se zástupci evropského průmyslu, zemědělci, ministry životního prostředí v členských státech a s ekologickými organizacemi. Navrhovaná legislativa bude poté projednána se všemi příslušnými útvary Komise a zkontrolována právním oddělením. Jakmile je návrh kompletní, generální tajemník zařadí bod k projednání tohoto návrhu na program nadcházejícího zasedání Komise. Na tomto setkání komisař pro životní prostředí vysvětlí svým kolegům a kolegyním, proč je tato legislativa navrhována a začne tak diskusi o návrhu. Dojde-li k přijetí návrhu, Komise předloží návrh Radě a Evropskému parlamentu k posouzení.¹¹⁴

Druhým úkolem Komise je realizace politiky EU a plnění rozpočtu Unie. Jako výkonný orgán Evropské unie je Komise odpovědná za správu a plnění rozpočtu Evropské unie, provádění politik a dodržování programů schválených Parlamentem a Radou. Komise nakládá s rozpočtem za bedlivého dohledu Účetního dvora. Obě tyto instituce se snaží zajistit dobré finanční řízení.¹¹⁵

Třetí úkol Komise spočívá v prosazování evropského práva. Komise působí jako "strážkyně smluv". To znamená, že společně se Soudním dvorem je zodpovědná za řádné uplatňování předpisů EU ve všech členských státech. Pokud zjistí, že některá ze zemí Unie neuplatňuje právo Unie řádně, a tudíž neplní své zákonné povinnosti, podnikne Komise kroky k nápravě situace. Zahájí právní proces nazývaný Řízení o nesplnění povinnosti. Jedná se o zaslání oficiálního dopisu (odůvodněné stanovisko) vládě členského státu s vysvětlením, proč se Komise domnívá, že tato země porušuje právo EU, a stanoví v něm lhůtu, do kdy se členský stát musí k tomuto stanovisku vyjádřit. Pokud tento postup k nápravě zjištěného problému selže, Komise se obrátí na

¹¹³ EUROPEAN UNION. *The European Union explained - How the European Union works. Your guide to the EU institutions*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012, s.20. ISBN 978-92-79-25553-3.

¹¹⁴ Tamtéž s. 22.

¹¹⁵ Tamtéž s. 20.

Soudní dvůr, který má pravomoc ukládat sankce. Rozsudky Soudního dvora jsou závazná pro členské státy a orgány EU.¹¹⁶

Čtvrtým úkolem Komise je zastupování EU na mezinárodní úrovni. Evropská komise působí jako důležitý mluvčí Evropské unie na mezinárodní scéně. Umožňuje 28 členským státům hovořit jedním hlasem na mezinárodních fórech jako je Světová obchodní organizace. Vysoký představitel pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku je místopředsedou Komise a má odpovědnost za vnější záležitosti. V záležitostech týkajících se zahraničních věcí a bezpečnosti spolupracuje vysoký představitel s Radou.¹¹⁷

5.1 Evropská komise před Lisabonskou smlouvou

Evropská komise je stálý orgán, který v předlisabonské éře dle článku 213 odst. 2 Smlouvy o Evropském společenství, zastupuje zájmy Evropské unie jako celku a při plnění svých úkolů není ovlivněn příkazy od vlád členských států ani od jiných subjektů. Každý z členských států je povinen tuto zásadu dodržovat a nesmí tak ovlivňovat členy Komise.¹¹⁸ Úkol Komise zastupovat obecný zájem Unie je zachován i v Lisabonské smlouvě a to konkrétně v článku 17 Smlouvy o Evropské unii.¹¹⁹

Šlosarčík ve své publikaci rozdělil působení Komise (v procesu evropské integrace) do několika hlavních rolí. První role zmiňuje Komisi jako dveřníka, kdy Komise disponovala dominantním postavením v sekundárním legislativním procesu (unijní směrnice, nařízení a rozhodnutí). Neexistuje nástroj, jak Komisi přinutit k podání návrhu, ale Evropská komise se zpravidla stavěla kladně k legislativním výzvám členských států. Dominance Komise byla posílena i právem vzít zpět unijní legislativní návrhy, které v rámci legislativního procesu byly pozměněny Radou EU nebo Parlamentem, a pro Komisi se staly nepřijatelnými. Komise však nebyla oprávněna

¹¹⁶ EUROPEAN UNION. *The European Union explained - How the European Union works. Your guide to the EU institutions*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012, s. 21. ISBN 978-92-79-25553-3.

¹¹⁷ Tamtéž s. 21.

¹¹⁸ Smlouva o založení Evropského společenství. In: Euroskop: věcně o Evropě. Článek 213 odst. 2. [2015-02-03]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/2/756-smlouva_o_es_nice.pdf

¹¹⁹ Smlouva o Evropské unii ke dni 23. 7. 2012. Článek 17. In: Úplné znění. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. ISBN 978-80-7208-785-3.

sama měnit primární právo EU.¹²⁰ Článek 48 Smlouvy o EU stanovuje právo podat podnět ke změně zřizovacích smluv jak Komisi, tak i vládě členských států a Evropskému parlamentu. Tento postup platil jak v předlisabonské éře, tak i v postlisabonské.¹²¹

Druhá role Komise představuje tzv. dozorce. Evropská Komise vystupovala a v současnosti i nadále vystupuje jako tzv. strážkyně smluv, provádí kontrolu nad členskými státy a unijními orgány, zda dodržují unijní právo (předlisabonský článek 211 Smlouvy o Evropském společenství, postlisabonský článek 17 SEU).¹²²

Komise vystupuje rovněž v roli diplomata. Před Lisabonskou smlouvou zastávala roli diplomata především v oblasti komunitárních vnějších vztahů. Byla pověřována vyjednáváním mezinárodních smluv, které měly být uzavřeny s jinými státy nebo mezinárodními organizacemi.¹²³ Lisabonská smlouva narušila postavení Komise jako diplomata především ustanovením Evropské služby pro vnější činnost a institucionálním zakotvením nového postu Vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.¹²⁴

Komise, tvořena skupinou 27 komisařů nazývanou kolegiem komisařů, rozhodovala prostou většinou hlasů. Součástí procesu vytváření Evropské komise je vyjednávání mezi členskými státy o přidělení jednotlivých agend komisařům. Článek 214 SES zapojoval do procesu tvorby Komise i Parlament, který schvaloval jmenování Komise jako sboru. Po schválení Evropským parlamentem byl předseda Komise a ostatní členové jmenováni Radou.¹²⁵ Do roku 2004 (konec funkčního období Prodiho komise) byl v Komisi využíván systém nerovnoměrného zastoupení. Pětice největších států (Itálie, Německo, Španělsko, Velká Británie a Francie) měla dva komisaře, zbytek členských zemí Unie vysílal do Evropské komise je jednoho komisaře. Od podzimu

¹²⁰ ŠLOSARČÍK, I. *Politický a právní rámec evropské integrace (včetně změn podle Lisabonské smlouvy)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 60. ISBN 978-80-7357-471-0

¹²¹ Smlouva o Evropské unii ke dni 23. 7. 2012. Článek 48. In: Úplné znění. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. ISBN 978-80-7208-785-3.

¹²² Smlouva o založení Evropského společenství. Článek 211 In: Euroskop: věcně o Evropě. [2015-02-03]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/2/756-smlouva_o_es_nice.pdf a Smlouva o Evropské unii ke dni 23. 7. 2012. Článek 17, odst. 1. In: Úplné znění. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. ISBN 978-80-7208-785-3.

¹²³ ŠLOSARČÍK, I. *Politický a právní rámec evropské integrace (včetně změn podle Lisabonské smlouvy)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 64. ISBN 978-80-7357-471-0

¹²⁴ Smlouva o Evropské unii ke dni 23. 7. 2012. Článek 18 a 27, odst. 1. In: Úplné znění. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. ISBN 978-80-7208-785-3.

¹²⁵ Smlouva o založení Evropského společenství. Článek 214. odst. 2. In: Euroskop: věcně o Evropě. [2015-02-03]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/2/756-smlouva_o_es_nice.pdf

2004 byl zaveden princip jeden stát = jeden komisař. Velikost Komise se v průběhu následujících let měnila. Smlouva z Nice předpokládala, že Komise ustanovená v roce 2009 by měla mít méně členů, než je počet členských států.¹²⁶ V protokolu o rozšíření Evropské unie, jenž je připojen ke Smlouvě z Nice, je v článku 4 upravující Evropskou komisi stanoven počet členů Komise v případě, že Unie dosáhne počtu sedmadvaceti členů. „...Počet členů Komise je nižší než počet členských států. Členové Komise jsou vybíráni na základě rovné rotace, jejíž podrobnosti stanoví jednomyslně Rada....”¹²⁷ Lisabonská smlouva posunula zmenšení Komise na rok 2014, nicméně ze summitu Evropské rady bylo patrné, že k snížení počtu členů nedojde, a bude tak zachován princip jeden stát = jeden komisař.¹²⁸ Článek 17 SEU sice stanovuje, že Komise se skládá z počtu členů, který odpovídá dvěma třetinám počtu členských států, zároveň ale dodává, že Evropská rada může jednomyslně tento počet změnit.¹²⁹

5.2 Evropská komise po Lisabonské smlouvě

Lisabonská smlouva ovlivnila Komisi několika způsoby. Rozšířila jí okruh pravomocí zejména v oblasti soudní a policejní spolupráce v trestním právu. Komise může podat dozorčí žalobu i proti státům porušující závazky v oblasti trestněprávní spolupráce. Na straně druhé jí vytvořila konkurenta v podobě ustanovení Evropské služby pro vnější činnost, která zasahuje do oblasti vnějších vztahů Evropské unie. Nová smlouva se vyhla vyřešení kontroverzní otázky o zmenšení Evropské komise.¹³⁰

O reformě velikosti Komise se diskutovalo několik let. Smlouva z Nice ve svém protokolu o rozšíření Unie stanovila pravidlo pro stanovení optimálního počtu členů Komise (více v úvodu této kapitoly). Pro funkční období Komise, působící od 1.

¹²⁶ ŠLOSARČÍK, I. *Politický a právní rámec evropské integrace (včetně změn podle Lisabonské smlouvy)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 45. ISBN 978-80-7357-471-0

¹²⁷ NICESKÁ SMLOUVA pozměňující Smlouvu o Evropské unii, Smlouvy o založení Evropských společenství a některé související akty. (2001/C 80/01). Protokol o rozšíření Evropské unie, článek 4. [2015-02-03]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/gallery/2/765-nice.pdf>

¹²⁸ ŠLOSARČÍK, I. *Politický a právní rámec evropské integrace (včetně změn podle Lisabonské smlouvy)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 45. ISBN 978-80-7357-471-0

¹²⁹ Smlouva o Evropské unii ke dni 23. 7. 2012. Článek 17. In: Úplné znění. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. ISBN 978-80-7208-785-3.

¹³⁰ ŠLOSARČÍK, I., KASÁKOVÁ, Z., A KOL. *Instituce Evropské unie a Lisabonská smlouva*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, s. 81. ISBN 978-80-247-3567-2.

listopadu 2014, předpokládala Lisabonská smlouva zmenšení Komise. Kolegium Komise mělo mít takový počet členů, který by odpovídal dvou třetinám počtu členských států. Komisaři měli být vybráni na základě systému naprosto rovné rotace mezi členskými státy odrážející jejich demografickou a zeměpisnou různorodost.¹³¹ Výsledek této reformy je ale z velké míry oslaben pravomocí Evropské rady rozhodnout o změně počtu komisařů. Zachování principu jednoho komisaře z každého členského státu bylo podporováno a Evropská rada jednomyslně rozhodla o zachování tohoto principu.¹³²

Evropský parlament může Komisi odvolat prostřednictvím vyslovením nedůvěry. Toto platilo i v předlisabonské době, zvláštní postavení zde má ale Vysoký představitel Unie pro zahraniční a bezpečnostní politiku, jehož funkce byla zřízena Lisabonskou smlouvou. Pokud Parlament vysloví Komisi nedůvěru, vysoký představitel odstoupí z funkce místopředsedy Komise, ale zůstává na pozici předsedy Rady pro zahraniční věci a na pozici šéfa Evropské služby pro vnější činnost.¹³³

Nová smlouva posílila pravomoci předsedy Komise. Článek 17, odst. 6 SEU vymezuje působnost předsedy Komise, nově do jeho kompetencí spadá právo vyzvat člena Komise k odstoupení ze své funkce. (neplatí u vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku).¹³⁴ Před Lisabonskou smlouvou mohl tak učinit jen se souhlasem většiny komisařů.¹³⁵

Lisabonská smlouva očekává od Komise následovně: *“Komise podporuje obecný zájem Unie a k tomuto účelu činí vhodné podněty. Zajišťuje uplatňování Smluv a opatření přijatých orgány na jejich základě. Pod kontrolou Soudního dvora Evropské unie dohlíží na uplatňování práva Unie. Plní rozpočet a řídí programy. Vykonává koordinační, výkonné a řídicí funkce v souladu s podmínkami stanovenými Smlouvami. S výjimkou společné zahraniční a bezpečnostní politiky a dalších případů uvedených ve Smlouvách zajišťuje vnější zastupování Unie. Činí podněty k přijímání jednoletých a*

¹³¹ Smlouva o Evropské unii ke dni 23. 7. 2012. Článek 17. In: Úplné znění. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. ISBN 978-80-7208-785-3.

¹³² ŠLOSARČÍK, I., KASÁKOVÁ, Z., A KOL. *Instituce Evropské unie a Lisabonská smlouva*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, s. 81. ISBN 978-80-247-3567-2.

¹³³ EVROPSKÁ UNIE. *Evropská služba pro vnější činnost*. [online]. [2015-02-03]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/eeas/index_cs.htm

¹³⁴ Smlouva o Evropské unii ke dni 23. 7. 2012. Článek 17. In: Úplné znění. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. ISBN 978-80-7208-785-3.

¹³⁵ Smlouva o založení Evropského společenství. Článek 217. In: Euroskop: věcně o Evropě. [2015-02-03]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/2/756-smlouva_o_es_nice.pdf

víceletých programů Unie s cílem dosáhnout interinstitucionálních dohod.”¹³⁶
Lisabonská smlouva zásadně nezměnila role, které Komise vykonává. I nadále zastává výsadní postavení v navrhování sekundárního unijního práva, ale díky Lisabonské smlouvě nemá právo iniciovat legislativu v oblasti společné zahraniční a bezpečnostní politiky.¹³⁷

Lépe fungující vztah v zahraničních věcech mezi Radou a Komisí má zajistit vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku. Otázkou je, jak se má vysoký představitel zachovat v momentě, kdy Rada i Komise zaujmou odlišný postoj v konkrétní otázce. Podle Lisabonské smlouvy by měl vysoký představitel upřednostnit postoj Rady.¹³⁸

¹³⁶ Smlouva o Evropské unii ke dni 23. 7. 2012. Článek 17, odst. 1. In: Úplné znění. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. ISBN 978-80-7208-785-3.

¹³⁷ ŠLOSARČÍK, I., KASÁKOVÁ, Z., A KOL. *Instituce Evropské unie a Lisabonská smlouva*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, s. 83. ISBN 978-80-247-3567-2.

¹³⁸ Smlouva o Evropské unii ke dni 23. 7. 2012. Článek 18. In: Úplné znění. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. ISBN 978-80-7208-785-3.

6 SOUDNÍ DVŮR EVROPSKÉ UNIE

K zajištění dodržování práva Unie je zapotřebí soudní orgán, který bude dohlížet na jednotný výklad a provádění unijního práva. Soudní dvůr Evropské unie byl založen v roce 1952 jako Soudní dvůr Evropského společenství uhlí a oceli. V roce 1957 byl přejmenován na Soudní dvůr Evropských společenství. Součástí soudního orgánu EU je Soudní dvůr, Soud prvního stupně, který vznikl roku 1989 a Soud pro veřejnou službu založený v roce 2004. Na základě Lisabonské smlouvy se v roce 2009 Soudní dvůr Evropských společenství přeměnil na Soudní dvůr Evropské unie se sídlem v Lucemburku. Skládá se ze Soudního dvora, Tribunálu (předešlý Soud prvního stupně) a Soudu pro veřejnou službu. Hlavním posláním Soudního dvora je zajištění jednotného výkladu unijního práva a rozhodování o jeho platnosti. Významná je spolupráce Soudního dvora s vnitrostátními soudy, které Soudnímu dvoru pokládají otázky o správném uplatňování unijních norem. Vnitrostátní soudy jsou povinny jednotným způsobem uplatňovat unijní právo před právem vnitrostátním. Rozsudky Soudního dvora EU jsou v členských státech závazné.¹³⁹

Soudní dvůr se skládá z 28 soudců, kterým je nápomocno 9¹⁴⁰ generálních advokátů. Soudci a generální advokáti Soudního dvora jsou jmenováni na základě vzájemné dohody vlád členských států a po konzultaci s výborem, který vydává stanovisko o vhodnosti kandidáta na dotčenou funkci. Kandidáti jsou dle článku 253 SFEU vybíráni z obecně uznávaných znalců práva, kteří splňují záruky nezávislosti a požadavky nezbytné k výkonu nejvyšších soudních funkcí ve svých zemích. Funkční období činí šest let s možností znovujmenování. Statut Soudního dvora Evropské unie stanovuje podmínky částečné obměny soudců a generálních advokátů, která se koná každé tři roky. Předseda Soudního dvora je volen na dobu tří let s možností znovuzvolení.¹⁴¹ Soudní dvůr zasedá v senátech o třech nebo pěti soudcích, ve velkém

¹³⁹ CVRIA. *Vaše otázky týkající se Soudního dvora Evropské unie*. 2010. ISBN 978-92-829-1003-0. [2015-02-04]. Dostupné z: http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2012-05/questioncscjue_cs.pdf

¹⁴⁰ Článek 252 SFEU stanovuje počet generálních advokátů na 8. Na žádost Soudního dvora může Rada jednomyslně rozhodnout o zvýšení tohoto počtu

¹⁴¹ Smlouva o fungování Evropské unie ke dni 23. 7. 2012. Článek 253. In: Úplní znění. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. ISBN 978-80-7208-785-3.

senátu složeného ze třinácti soudců nebo v plénu, kterému jsou předkládány věci ve zvláštních případech (rozhodnutí o odvolání evropského komisaře pro porušení jemu uložené povinnosti). Na návrh členského státu nebo orgánu, jenž je účastníkem řízení, a v důležitých věcech zasedá Soudní dvůr ve velkém senátu. Ostatní věci jsou projednávány v senátech o třech nebo pěti soudcích. Předseda senátu složeného z pěti soudců je volen na dobu tří let, předseda senátu složeného ze tří soudců je volen na dobu jednoho roku.¹⁴²

Jednotlivé soudy Soudního dvora Evropské unie mají různé pravomoci. Soudní dvůr se především zaměřuje na řízení týkající se různých druhů žalob a na řízení o předběžné otázce. Prostřednictvím řízení o předběžné otázce Soudní dvůr komunikuje se soudy členských států, ty jsou povinni uplatňovat unijní právo před právem vnitrostátním. Vnitrostátní soudy se obracejí na Soudní dvůr za účelem vyjasnění výkladu unijního práva, aby bylo zajištěno účinné a jednotné uplatňování právních předpisů Evropské unie. Soudní dvůr následně odpovídá rozsudkem nebo odůvodněným usnesením. Při rozhodování sporu, který je projednáván, je vnitrostátní soud vázán výkladem Soudního dvora. Ostatní vnitrostátní soudy jsou rovněž vázány rozsudkem Soudního dvora v případě, kdy projednávají tutéž otázku.¹⁴³

Soudní dvůr rozhoduje o žalobě pro nesplnění povinnosti, které jsou členským státům uloženy na základě unijního práva. V případě, kdy Evropská komise zjistí, že některý z členských států nesplnil povinnost, umožní členskému státu vyjádřit se k výtkám a poté vydá odůvodněné stanovisko. Komise ve svém stanovisku stanoví lhůtu, ve které má členský stát vyhovět požadavkům Komise vedoucích k nápravě. Nevyhoví-li, Komise předá věc Soudnímu dvoru. Domnívá-li se členský stát, že jiný členský stát nesplnil povinnosti vyplývající z práva Unie, může věc předložit Soudnímu dvoru, poté co jí předloží Komisi, která vydá odůvodněné stanovisko. Neučiní-li tak Komise do tří měsíců od předložení věci, může být věc předložena Soudnímu dvoru i bez stanoviska Komise. Pokud Soudní dvůr dospěje k názoru, že došlo k nesplnění povinnosti, je dotčený členský stát povinen přijmout opatření stanovené v rozsudku Soudního dvora. Jestliže Komise opětovně předloží věc Soudnímu dvoru, kde Komise konstatuje, že členský stát nepřijal opatření a nevyhověl tak rozsudku, může Soudní dvůr uložit

¹⁴² CVRIA. *Soudní dvůr Složení, pravomoci a řízení*. 2010. ISBN 978-92-829-1010-8. [2015-02-04].

Dostupné z: http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2012-05/cjue_cs.pdf

¹⁴³ Tamtéž. [2015-02-04].

členskému státu zaplacení paušální částky nebo penále. Pokud Komisi nejsou oznámena opatření provádějící směrnice, Soudní dvůr může uložit členskému státu peněžitou sankci již v rámci prvního rozsudku potvrzujícího nesplnění povinnosti.¹⁴⁴

Žaloba na neplatnost umožňuje domáhání se zrušení aktu orgánu, instituce nebo jiného subjektu Unie. Soudnímu dvoru jsou určeny žaloby podané členským státem proti aktům Parlamentu nebo Rady (s výjimkou aktů Rady o státních podporách, dumpingu a prováděcích pravomocí) a žaloby orgánů Unie proti jiným orgánům. Tribunál rozhoduje v prvním stupni o všech ostatních žalobách tohoto druhu, především o žalobách podaných jednotlivci.¹⁴⁵ Uzná-li Soudní dvůr žalobu jako opodstatněnou, prohlásí napadený akt za neplatný od počátku. *“Soudní dvůr Evropské unie však uvede, považuje-li to za nezbytné, ty účinky aktu prohlášeného za neplatný, které jsou nadále považovány za zachované.”*¹⁴⁶

Další druh žaloby, o které Soudní dvůr rozhoduje, je žaloba na nečinnost. Prostřednictvím této žaloby dochází k přezkoumávání legality nečinnosti orgánů, institucí nebo jiných subjektů Evropské unie. Pro podání žaloby je nutná výzva k jednání adresovaná dotyčnému orgánu. Uzná-li Soudní dvůr žalobu jako opodstatněnou, musí dotyčný orgán skončit v nečinnosti vhodnými opatřeními. Příslušnost rozhodovat o žalobě na nečinnost má Soudní dvůr i Tribunál. Tribunál rozhoduje v prvním stupni o všech ostatních žalobách na nečinnost, především o žalobách podaných jednotlivci.¹⁴⁷

Proti rozhodnutí Tribunálu lze Soudnímu dvoru podat kasační opravný prostředek omezený na právní otázky. Pokud je opodstatněný, Soudní dvůr zruší rozhodnutí Tribunálu. Věc je vrácena zpět Tribunálu, který je vázán rozhodnutím Soudního dvora. V krajním případě může Soudní dvůr rozhodnout ve věci sám.¹⁴⁸

Řízení před Soudním dvorem má písemnou a případně i ústní část, která je přístupná veřejnosti. Je důležité rozlišovat řízení o předběžné otázce a řízení o ostatních žalobách, které jsou nazývány jako přímé žaloby. Vnitrostátní soud zahajuje řízení o

¹⁴⁴ Smlouva o fungování Evropské unie ke dni 23. 7. 2012. Článek 258 a 259. In: Úplní znění. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. ISBN 978-80-7208-785-3.

¹⁴⁵ CVRIA. *Soudní dvůr. Presentace*. [online]. [2015-02-04]. Dostupné z: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7024/#competences

¹⁴⁶ Smlouva o fungování Evropské unie ke dni 23. 7. 2012. Článek 264 In: Úplní znění. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. ISBN 978-80-7208-785-3.

¹⁴⁷ CVRIA. *Soudní dvůr Složení, pravomoci a řízení*. 2010. ISBN 978-92-829-1010-8. [2015-02-04]. Dostupné z: http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2012-05/cjue_cs.pdf

¹⁴⁸ CVRIA. *Soudní dvůr. Presentace*. [online]. [2015-02-04]. Dostupné z: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7024/#competences

předběžné otázky obvykle soudním rozhodnutím vydaným v souladu s vnitrostátním procesním předpisem. Prostřednictvím tohoto rozhodnutí předkládá Soudnímu dvoru otázky vztahující se na výklad nebo platnost ustanovení unijního práva. Po přeložení žádosti do všech jazyků Unie (překladačským útvarem Soudního dvora) ji soudní kancléř oznámí účastníkům původního řízení (řízení u vnitrostátního soudu). Rovněž ji oznámí všem členským státům a orgánům Unie. Následně zveřejní v Ústředním věstníku oznámení, ve kterém jsou uvedeni účastníci řízení a obsah otázek. Účastníci řízení, členské státy a orgány mají pro předložení svých písemných vyjádření Soudnímu dvoru k dispozici dva měsíce.¹⁴⁹

Řízení o přímých žalobách se zahajuje zasláním žaloby kanceláři Soudního dvora. Vedoucí této kanceláře následně zveřejní sdělení o žalobě v Ústředním věstníku EU, ve kterém jsou konkretizovány žalobní důvody a návrhy žalobce. Žaloba se doručí druhému z účastníků řízení, který má měsíc na podání žalobní odpovědi. Žalobce se může k dané odpovědi vyjádřit na základě tzv. repliky a žalovaný znovu reagovat na základě dupliky, pro odpovědi je zde stanovena jedno měsíční lhůta, která může být prodloužena jen předsedou. Soudce zpravodaj, určený předsedou, spolu s generálním advokátem, určeným prvním generálním advokátem, sledují průběh věci.¹⁵⁰

Po skončení písemné části řízení mají účastníci řízení právo se ve lhůtě tří týdnů vyjádřit, zda a proč si přejí, aby se jednání konalo. Na základě návrhu soudce zpravodaje a po vyslechnutí generálního advokáta rozhodne Soudní dvůr, zda věc vyžaduje dokazování, jakému kolegiu bude věc přidělena a zda je přínosné konání jednání. Koná-li se jednání, řeči účastníků jsou přednášeny na veřejném zasedání před kolegiem a generálním advokátem, kteří jsou oprávněni klást účastníkům otázky. Po uplynutí několika týdnů přednese generální advokát Soudnímu dvoru své stanovisko a navrhuje řešení. Na základě návrhu rozsudku soudce zpravodaje se koná porada soudců, kdy každý ze soudců má právo navrhopvat změny. Rozhodnutí Soudního dvora jsou přijímány většinou a podepisovány všemi soudci, kteří byli účastníky porady. Výrok soudců je vyhlášen na veřejném zasedání.¹⁵¹

¹⁴⁹ CVRIA. *Soudní dvůr. Prezentace*. [online]. [2015-02-04]. Dostupné z: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7024/#competences

¹⁵⁰ CVRIA. *Soudní dvůr Složení, pravomoci a řízení*. 2010. ISBN 978-92-829-1010-8. [2015-02-04]. Dostupné z: http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2012-05/cjue_cs.pdf

¹⁵¹ CVRIA. *Soudní dvůr. Prezentace*. [online]. [2015-02-04]. Dostupné z: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7024/#competences

Stejně jako soudci Soudního dvora, tak i soudci Tribunálu jsou jmenováni na základě vzájemné dohody vlád členských států a po konzultaci s výborem. Funkční období je šestileté. Smlouva o Evropské unii v článku 19 odst. 2. upravuje složení Tribunálu, ten se skládá z nejméně jednoho soudce z každého členského státu.¹⁵² Je zde zachována garance zastoupení každého členského státu, ale není stanoven přesný počet. Aktuální počet soudců Tribunálu je totožný s počtem soudců Soudního dvora a činí 28 soudců. Soudci Tribunálu nemají k nápomoci generální advokáty. Tribunál zasedá v senátech složených z pěti nebo tří soudců, v určitých případech může rozhodnout i samosoudcem. Odůvodňuje-li to složitost a důležitost věci, může Tribunál zasedat ve velkém senátu (13 soudců) nebo v plénu. Předseda Tribunálu je volen na dobu tří let.¹⁵³

Tribunál rozhoduje o přímých žalobách, které jsou podány fyzickými nebo právníckými osobami. Předmětem žalob je zrušení aktů orgánů, institucí nebo jiných subjektů EU, které jsou určeny fyzickým či právníckým osobám nebo se jich bezprostředně a osobně dotýkají. Dále pak rozhoduje o žalobách na nečinnost podaných těmito osobami. Do kompetence Tribunálu náleží rovněž rozhodování o žalobách podaných členskými státy proti Komisi nebo proti Radě ve věci aktů, jenž byly přijaty v oblasti státní podpory, ochranných obchodních opatření a aktů, prostřednictvím kterých Rada vykonává prováděcí pravomoci. Dále pak rozhoduje o žalobách na náhradu škody způsobené institucemi, orgány, jejími zaměstnanci či jinými subjekty Unie, o žalobách vůči Úřadu pro harmonizaci na vnitřním trhu a vůči Odrůdovému úřadu Společenství v oblasti duševního vlastnictví, o žalobách podaných vůči rozhodnutím vydaných Evropskou agenturou pro chemické látky. Tribunál rozhoduje o kasačním opravném prostředku podaném proti rozhodnutí Soudu pro veřejnou službu. Účastníci řízení mají právo podat proti rozhodnutí Tribunálu opravný prostředek a to Soudnímu dvoru ve lhůtě dvou měsíců.¹⁵⁴

Řízení se zahajuje zasláním písemné žaloby podané advokátem nebo zmocněncem soudní kanceláři. V Úředním věstníku EU je ve všech úředních jazycích zveřejněno sdělení obsahující hlavní body žaloby. Žaloba je vedoucím soudní kanceláře doručena protistraně, která má právo se vyjádřit. Žalobce může předložit vůči vyjádření

¹⁵² Smlouva o Evropské unii ke dni 23. 7. 2012. Článek 19. In: Úplné znění. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. ISBN 978-80-7208-785-3.

¹⁵³ CVRIA. *Tribunál. Prezentace*. [online]. [2015-02-04]. Dostupné z: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7033/

¹⁵⁴ Tamtéž. [2015-02-04].

protistrany repliku a protistrana následně dupliku. V průběhu veřejného zasedání pokládají soudci zástupcům účastníků řízení otázky. Porada soudců se koná na základě návrhu rozsudku, který vypracoval soudce zpravodaj. Rozsudek je následně vyhlášen na veřejném zasedání.¹⁵⁵

Soud pro veřejnou službu je složen ze sedmi soudců, kteří jsou jmenováni Radou na funkční období šesti let s možností znovujmenování. Soudci si ze svého středu volí předsedu na dobu tří let s možností znovuzvolení. Soud pro veřejnou službu zasedá v senátech složených ze tří soudců, v případech vymezených jednacím řádem může zasedat v senátu složeného z pěti soudců, popřípadě může rozhodnout samosoudcem. V případě závažných právních otázek může být věc předložena plénu.¹⁵⁶

Soud pro veřejnou službu byl zřízen jako specializovaný soud pro spory v oblasti veřejné služby EU. Je příslušný rozhodovat jako soud v prvním stupni o sporech mezi Evropskou unií a jejími zaměstnanci. Předmětem sporů jsou zejména otázky týkající se služebního nebo pracovního poměru a otázky zabývající se sociálním zabezpečením. Soud pro veřejnou službu rovněž rozhoduje o sporech, kde vystupují jako účastníci řízení specifictí zaměstnanci, jako například zaměstnanci Eurojustu, Europolu nebo Evropské centrální banky. Proti rozhodnutí Soudu pro veřejnou službu je možné podat ve lhůtě dvou měsíců opravný prostředek omezený pouze na právní otázky. Opravný prostředek se podává k Tribunálu.¹⁵⁷

Řízení se zahajuje písemnou žalobou advokáta adresovanou soudní kanceláři, který doručí žalobu protistraně. Protistrana má dva měsíce k předložení žalobní odpovědi. V průběhu veřejného jednání pokládají soudci zástupcům účastníkům otázky relevantní k projednávané věci. Soudce zpravodaj vypracuje návrh rozsudku, na základě kterého se následně koná porada soudců. Rozsudek je vyhlášen na veřejném zasedání.¹⁵⁸

Soudní dvůr, Tribunál i Soud pro veřejnou službu přijímají svůj jednací řád, který podléhá schválení Rady.

¹⁵⁵ CVRIA. *Tribunál. Presentace*. [online]. [2015-02-04]. Dostupné z: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7033/

¹⁵⁶ CVRIA. *Soud pro veřejnou službu. Presentace*. [online]. [2015-02-04]. Dostupné z: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/T5_5230/

¹⁵⁷ CVRIA. *Vaše otázky týkající se Soudního dvora Evropské unie, Soudu ESVO, Evropského soudu pro lidská práva, Mezinárodního soudního dvora, Mezinárodního trestního soudu*. 2010. ISBN 978-92-829-0967-6. [2015-02-04]. Dostupné z: http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2012-05/cjuecoursinternationales_cs.pdf

¹⁵⁸ CVRIA. *Soud pro veřejnou službu. Presentace*. [online]. Dostupné z: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/T5_5230/

6.1 Soudní dvůr Evropské unie před Lisabonskou smlouvou

Centrálním prvkem soudního systému Unie je Soudní dvůr EU, v předlisabonské době nazývaný Soudní dvůr Evropských společenství. Od počátku evropské integrace stojí na vrcholu centrální soustavy Soudní dvůr (nazývaný rovněž jako Evropský soudní dvůr), od roku 1989 do soudního systému patří i Soud prvního stupně (v Lisabonské smlouvě označován jako Tribunál) a od roku 2004 i nově vytvořený Soud pro veřejnou službu. Tzv. decentralizovanou složku soudního systému EU tvoří vnitrostátní soudy členských států v případech, kdy aplikují unijní právo.¹⁵⁹

Evropský soudní dvůr, stejně jako Soud prvního stupně, je tvořen počtem soudců, jenž odpovídá počtu členských států. Toto pravidlo platilo jen v případech, kdy Unie byla tvořena lichým počtem států, v opačném případě byl počet soudců navýšen o jednoho, aby se předešlo možnému patu při hlasování.¹⁶⁰ V současné době je v EU osmadvacet členských států a pravidlo o navýšení soudce na lichý počet nebylo aplikováno, současný počet činí tedy osmadvacet soudců. Článek 223 SES, upravující jmenování soudců, stanovuje požadavek společného souhlasu všech států a je to právě členský stát, kdo navrhuje svého kandidáta na soudce.¹⁶¹

Rozšíření Unie v letech 2004 a 2007 mělo dopad zejména na velikost Evropského soudního dvora, počet soudců se zvýšil na pětadvacet a následně na sedmadvacet. Ke zvýšení počtu generálních advokátů však nedošlo. Nové členské státy se musely relativně rychle zorientovat a začít správně aplikovat unijní právo. V komunikaci se Soudním dvorem využívaly předběžné otázky, kdy soud členského státu vnesl na Soudní dvůr otázku ohledně výkladu nebo aplikovatelnosti unijní normy. Tím byla zajištěna jednotnost v rozhodování a výkladu unijního práva v celé Evropské unii. Zvýšení počtu členských států ovlivnilo i samotné fungování této instituce.

Překladatelské služby soudního systému čelily většímu pracovnímu náporu, jelikož každá ze stran soudního řízení má právo vyjadřovat se ve svém vlastním jazyce. Nejrychleji se rozvíjející oblast legislativy EU je trestněprávní agenda. Nárůst kauz se nejvíce projevil po rozšíření EU v roce 2004. Došlo především k zvýšení počtu

¹⁵⁹ ŠLOSARČÍK, I., KASÁKOVÁ, Z., A KOL. *Instituce Evropské unie a Lisabonská smlouva*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, s. 151- 152. ISBN 978-80-247-3567-2.

¹⁶⁰ Tamtéž s. 121.

¹⁶¹ Smlouva o založení Evropského společenství. Článek 223. In: Euroskop: věcně o Evropě. [2015-02-04]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/2/756-smlouva_o_es_nice.pdf

předběžných otázek, které trestněprávní soudy členských států adresovaly Soudnímu dvoru. Řízení o předběžné otázce trvalo více jak rok a došlo tak i k prodloužení vnitrostátního trestního řízení. Reakce na časový problém řízení nastala v roce 2008 změnou Jednacího řádu Soudního dvora.¹⁶² Článek 104b Jednacího řádu zavádí tzv. řízení o naléhavé předběžné otázce. Řízení se použije v řešení otázek spadajících do hlavy V části třetí SFEU (trestně právní oblast, azylová a vízová oblast, a jiné).¹⁶³

6.2 Soudní dvůr Evropské unie po Lisabonské smlouvě

Lisabonská smlouva nezměnila strukturu soudního systému Unie nijak razantně. Došlo ke změně terminologie soudního orgánu EU. V předlisabonské době byl orgán nazýván Soudní dvůr Evropského společenství, Lisabonská smlouva používá termín Soudní dvůr Evropské unie. Na vrcholu soudní soustavy stojí Soudní dvůr, dále pak Tribunál (v předlisabonské době Soud prvního stupně) a na nejnižší úrovni stojí specializované soudy. U Soudního dvora byl zachován princip jednoho soudce z každého členského státu. U Tribunálu Lisabonská smlouva zavádí garanci minimálně jednoho soudce z každého členského státu.¹⁶⁴ I nadále se soudci a generální advokáti Soudního dvora a soudci Tribunálu jmenují vzájemnou dohodou vlád členských států na funkční období šesti let. Novinkou pro jmenování je konzultace s výborem, který před jmenováním vydává stanovisko o vhodnosti kandidátů na funkce soudce a generálního advokáta Soudního dvora a soudce Tribunálu. Výbor je složen ze sedmi osob vybraných z okruhu bývalých členů Soudního dvora a Tribunálu, členů nejvyšších vnitrostátních soudů a z okruhu obecně uznávaných právníků. Jednoho z členů výboru navrhne Evropský parlament. Rada prostřednictvím rozhodnutí stanoví pravidla fungování výboru a rozhodne o jmenování jednoho z členů.¹⁶⁵ Specializované soudy jsou zřizovány Evropským parlamentem a Radou na základě řádného legislativního postupu.

¹⁶² ŠLOSARČÍK, I., KASÁKOVÁ, Z., A KOL. *Instituce Evropské unie a Lisabonská smlouva*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, s. 153-156. ISBN 978-80-247-3567-2.

¹⁶³ Jednací řád Soudního dvora. Článek 104b. [2015-02-04]. Dostupné z: http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2011-07/rp_cjue_cs.pdf

¹⁶⁴ Smlouva o Evropské unii ke dni 23. 7. 2012. Článek 19. In: Úplné znění. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. ISBN 978-80-7208-785-3.

¹⁶⁵ Smlouva o fungování Evropské unie ke dni 23. 7. 2012. Článek 253 až 255. In: Úplné znění. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. ISBN 978-80-7208-785-3.

Parlament s Radou rozhodnou o zřízení specializovaného soudu na návrh Komise a po konzultaci se Soudním dvorem nebo na žádost Soudního dvora a po konzultaci s Evropskou komisí. V nařízení jsou stanovena pravidla upravující složení soudu a jeho působnost. Specializovaný soud musí přijat, po dohodě se Soudním dvorem, svůj jednací řád podléhající schválení Radou.¹⁶⁶

Lisabonská smlouva zavedla změnu v procesu změny statutu Soudního dvora. V předlisabonské Unie byla potřeba ke změně statutu jednomyslnost v Radě. Nyní lze statut změnit řádným legislativním postupem, s výjimkou hlavy I a článku 64. Rada s Parlamentem tak rozhodnou na návrh Komise a po konzultaci se Soudním dvorem nebo na žádost Soudního dvora a po konzultaci s Komisí.¹⁶⁷

Pravomoc Soudního dvora EU v rozhodování o žalobě na nesplnění povinnosti byla dle Lisabonské smlouvy rozšířena do oblasti soudní a policejní spolupráce v trestních věcech (předlisabonský třetí pilíř).¹⁶⁸ Bod 27 Lisabonské smlouvy nahrazuje předlisabonský článek 11 SEU článkem 24 SEU, který upravuje zahraniční a bezpečnostní politiku. Dle článku 24 SEU nemá Soudní dvůr EU pravomoc rozhodovat v oblasti SZBP.¹⁶⁹

Změnou prošel i mechanismus finančních sankcí. Pokud Komise předloží věc (dle článku 258 SFEU) Soudnímu dvoru EU z důvodu nesplnění povinnosti dotčeného členského státu sdělit opatření provádějící směrnici přijatou legislativním postupem, může Komise navrhnout penále nebo paušální částku, kterou je stát povinen zaplatit. Dojde-li Soudní dvůr EU k závěru, že členský stát porušil povinnost, může mu uložit zaplacení penále nebo paušální částky, která nesmí překročit výši navrženou Komisí. Komise navrhuje finanční sankci již v první žalobě, nikoli v druhé, kdy členský stát nerespektoval rozsudek Soudního dvora EU.¹⁷⁰

Nejrozsáhlejší změnou v institutu žaloby na neplatnost je rozšíření okruhu osob, které mají aktivní procesní způsobilost v oblasti bývalého třetího pilíře. Před

¹⁶⁶ Smlouva o fungování Evropské unie ke dni 23. 7. 2012. Článek 257. In: Úplní znění. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. ISBN 978-80-7208-785-3.

¹⁶⁷ Tamtéž článek 281.

¹⁶⁸ ŠLOSARČÍK, I., KASÁKOVÁ, Z., A KOL. *Instituce Evropské unie a Lisabonská smlouva*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, s. 161. ISBN 978-80-247-3567-2.

¹⁶⁹ Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, podepsaná v Lisabonu dne 13. prosince 2007. (2007/C 306/01). In: Eur-lex: přístup k právu Evropské unie. 2007. [2015-02-04]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12007L/TXT&rid=6>

¹⁷⁰ Smlouva o fungování Evropské unie ke dni 23. 7. 2012. Článek 260. In: Úplní znění. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. ISBN 978-80-7208-785-3.

Lisabonskou smlouvou mohly zahájit přezkum unijních norem (ve třetím pilíři) pouze členské státy a Komise. Nyní touto pravomocí disponuje i Parlament a omezeně i fyzické a právnické osoby.¹⁷¹ Jak je již zmíněno výše, Evropský soudní dvůr nemá pravomoc ve vztahu se SZBP. Lisabonská smlouva však zavádí výjimku. Soudní dvůr EU má pravomoc rozhodovat o žalobách, které se týkají přezkoumání legality rozhodnutí (přijatých Radou na základě hlavy V kapitoly 2 SEU), kterými bylo stanoveno omezující opatření vůči fyzickým či právnickým osobám.¹⁷² Článek 263 SFEU rozšiřuje katalog norem, u nichž probíhá přezkoumání legality. Soudní dvůr nově přezkoumává akty Evropské rady, institucí a jiných subjektů, pokud mají právní účinky vůči třetím osobám. Zároveň dodává, že v aktech, zřizujících instituce a jiné subjekty EU, mohou být stanovené zvláštní podmínky pro žaloby na neplatnost (podávané fyzickými či právnickými osobami) proti právním aktům těchto institucí či jiných subjektů. Stejný článek SFEU v pododstavci 4 zmírňuje pravidla pro podání žaloby na neplatnost vůči aktům, jenž byly určeny právnickým nebo fyzickým osobám. V předlisabonské době musela fyzická či právnická osoba prokázat, že se jí rozhodnutí bezprostředně a osobně dotýkají.¹⁷³ Lisabonská smlouva uvádí pouze nutnost poukázat na skutečnost, že se ho právní akt, vůči kterému podává žalobu na neplatnost, bezprostředně dotýká.¹⁷⁴

¹⁷¹ ŠLOSARČÍK, I., KASÁKOVÁ, Z., A KOL. *Instituce Evropské unie a Lisabonská smlouva*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, s. 162-163. ISBN 978-80-247-3567-2.

¹⁷² Smlouva o fungování Evropské unie ke dni 23. 7. 2012. Článek 275. In: Úplní znění. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. ISBN 978-80-7208-785-3.

¹⁷³ Článek 230 SES.

¹⁷⁴ Smlouva o fungování Evropské unie ke dni 23. 7. 2012. Článek 263. In: Úplní znění. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. ISBN 978-80-7208-785-3.

7 DALŠÍ ORGÁNY EVROPSKÉ UNIE A VLIV LISABONSKÉ SMLOUVY NA JEJICH FUNGOVÁNÍ

7.1 Vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku

Lisabonská smlouva, za účelem zlepšit vystupování Evropské unie na mezinárodní úrovni, zřídila dvě nové instituce. Vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku (vysoký představitel) a Evropskou službu pro vnější činnost. V předlisabonském období se vnějším vtahům Evropské unie věnovali čtyři komisaři (komisař pro zahraniční obchod, komisař pro vnější vztahy a evropskou politiku sousedství, komisař pro rozvoj a humanitární pomoc a komisař pro rozšíření) a předseda Komise, který předsedal skupině komisařů pro zahraniční věci. Na zahraniční politice se podílela i Rada, primární odpovědnost za zahraniční politiku nesly členské státy a jejich diplomaté. Významnou roli zastávali zvláštní zástupci, kteří koordinovali politiku Unie v daných geografických nebo politických oblastech. Do jejich povinností spadala i informační úloha, která měla velký význam především pro malé členské státy, které nedisponovaly rozsáhlou sítí diplomatů a tak se zvláštní zástupci stali jediným zdrojem informací.¹⁷⁵

Před vstupem Lisabonské smlouvy v platnost spadalo řízení vnější politiky Evropské unie do rukou vysokého zmocněnce pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a do rukou komisaře pro vnější vztahy. Lisabonská smlouva vložila pravomoci spojené se zahraniční a bezpečnostní politikou do rukou jedné osoby a vytvořila Vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku. Cílem tohoto kroku bylo zajištění lepší účinnosti a soudružnosti v oblasti vnější činnosti Unie.¹⁷⁶ Vysoký představitel není ovšem jediný, kdo vykonává vnější zastupování Unie. Předseda Evropské rady má také za úkol zajistit vnější zastupování Unie, ale zároveň nesmí zasahovat do pravomocí vysokého představitele.¹⁷⁷

¹⁷⁵ ŠLOSARČÍK, I., KASÁKOVÁ, Z., A KOL. *Instituce Evropské unie a Lisabonská smlouva*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, s. 173-179. ISBN 978-80-247-3567-2.

¹⁷⁶ EVROPA. *Vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku*. [online]. [2015-02-26]. Dostupné z:

http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/lisbon_treaty/ai0009_cs.htm

¹⁷⁷ Smlouva o Evropské unii ke dni 23. 7. 2012. In: Úplné znění. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012, článek 15, odst. 5. ISBN 978-80-7208-785-3.

Vysoký představitel je jmenován Evropskou radou se souhlasem předsedy Komise. Evropská rada rozhodne o jmenování vysokého představitele kvalifikovanou většinou, stejným způsobem může být vysoký představitel odvolán. Do působnosti vysokého představitele spadá především vedení společné zahraniční a bezpečnostní politiky Unie. Vypracovává návrhy spojené s vytvářením této politiky a vykonává jí jako zmocněnec Rady. Osoba, která je jmenována do funkce vysokého představitele, zastává další dvě funkce. Post předsedy Rady pro zahraniční věci a současně je i jedním z místopředsedů Evropské komise. Podle článku 27 SEU vyjadřuje vysoký představitel postoj Unie v mezinárodních organizacích a na mezinárodních konferencích.¹⁷⁸

Vysoký představitel se během výkonu své funkce opírá o Evropskou službu pro vnější činnost. Tato služba spolupracuje s diplomatickými službami členských států. Členové Evropské služby pro vnější činnost jsou úředníci z příslušných oddělení generálního sekretariátu Evropské komise a Rady, dále pak personál vyslaný vnitrostátními diplomatickými službami. Organizace a fungování Evropské služby pro vnější činnost je stanoveno rozhodnutím Rady.¹⁷⁹

Šéfem Evropské služby pro vnější činnost je vysoká představitelka Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku Federica Mogherini, která vykonává svoji funkci od roku 2014 do roku 2019.¹⁸⁰

7.2 Evropský hospodářský a sociální výbor

Evropský hospodářský a sociální výbor, založený v roce 1957, slouží jako poradní instituce. Poskytuje odborné poradenství Evropské komisi, Evropskému parlamentu a Evropské radě. Činí tak prostřednictvím stanovisek k návrhům právních předpisů Evropské unie a stanovisek vydaných z vlastní iniciativy k tématům, které výbor považuje za důležité. Sám Evropský hospodářský a sociální výbor se považuje za pomyslný most mezi orgány Unie a organizovanou občanskou společností. Členové

¹⁷⁸ Smlouva o Evropské unii ke dni 23. 7. 2012. Článek 18 a 27. In: Úplné znění. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. ISBN 978-80-7208-785-3.

¹⁷⁹ Tamtéž článek 27.

¹⁸⁰ EUROPEAN UNION. *External action*. [online]. [2015-02-26]. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/index_en.htm

zastupující hospodářské, sociální a kulturní zájmy působí v jedné ze tří skupin, ve skupině Zaměstnavatelé, Zaměstnanci nebo ve skupině nesoucí název Různé zájmy. V Evropském hospodářském a sociálním výboru pracuje 353 členů ze všech členských států Unie. Členové jsou jmenováni Radou na funkční období pěti let, současné funkční období je od roku 2010 do roku 2015.¹⁸¹

Výbor plní tři základní úlohy. Pomáhá zajistit, aby evropská politika a legislativa lépe navazovala na hospodářské a sociální situace ve světě, Činí tak prostřednictvím stanovisek určených Parlamentu, Komisi a Evropské radě. Podporuje rozvoj participativní Unie, která je ve větším kontaktu s veřejným míněním, působí jako institucionální fórum reprezentující, informující a vyjadřující názory organizované občanské společnosti. Prosazuje hodnoty, na nichž je založená Evropská integrace.¹⁸²

Výbor volí svého předsedu a dva místopředsedy na funkční období dva a půl roku. Členové Evropského hospodářského a sociálního výboru se setkávají devětkrát ročně na plenárním zasedání v Bruselu, kde jsou stanoviska schvalována prostou většinou hlasů. Tato plenární zasedání jsou připravována šesti tematickými sekcemi, v čele každé z nich stojí členové výboru a jsou podporováni generálním sekretariátem výboru. Těmito tematickými sekcemi jsou: sekce pro hospodářskou a měnovou unii, hospodářskou a sociální soudržnost, sekce pro jednotný trh, výrobu a spotřebu, sekce pro dopravu, energetiku, infrastrukturu a informační společnost, sekce pro zaměstnanost, sociální věci a občanství, sekce pro zemědělství, rozvoj venkova a životní prostředí, sekce pro vnější vztahy a Poradní výbor pro industriální změny.¹⁸³

7.3 Výbor regionů

Výbor regionů je poradní orgán složený ze zástupců evropských regionálních a místních orgánů. Jeho úlohou je zajištění vlivu evropských regionů na tvorbu politiky

¹⁸¹ EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR. *Evropský hospodářský a sociální výbor*. [online]. [2015-02-26]. Dostupné z: <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.cs.home>

¹⁸² THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE. *The European Economic and Social Committee. About the Committee*. [online]. [2015-02-26]. Dostupné z: <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.about-the-committee>

¹⁸³ EUROPEAN UNION. *The European Union explained - How the European Union works. Your guide to the EU institutions*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012, s. 31-32. ISBN 978-92-79-25553-3.

Unie a ověřování, zda jsou respektovány regionální a místní pravomoci a potřeby. Komise a Rada mají povinnost konzultovat s Výborem regionů záležitosti týkající se místní a regionální samosprávy, jako je regionální politika, životní prostředí, školství a doprava a další.¹⁸⁴ Výbor regionů byl založen v roce 1994 Maastrichtskou smlouvou.

Výbor regionů je složen z 353 členů, jedná se o místní nebo regionální politiky ze všech členských států Unie. Členové výboru jsou nominováni vládami členských států a poté je Rada jmenuje na funkční období pěti let s možností znovujmenování. Výbor volí ze svých členů předsedu, jeho funkční období trvá dva a půl roku. Plenární zasedání výboru se konají v Bruselu šestkrát ročně, výbor na nich přijímá stanoviska a vymezuje politiku. Plenární zasedání jsou připravována šesti odbornými komisemi, které se zaměřují na různé oblasti politiky. Komise jsou následovné: komise pro občanství, správu, institucionální a vnější věci, komise pro politiku územní soudržnosti a rozpočtu EU, komise pro hospodářskou politiku, komise pro životní prostředí, změnu klimatu a energetiku, komise pro přírodní zdroje a komise pro sociální politiku, vzdělání, zaměstnání a kulturu.¹⁸⁵

Jak je již uvedeno výše, Evropská komise a Evropský parlament mají povinnost konzultovat s Výborem regionů legislativní návrhy v oblastech politiky, které se přímo týkají místních a regionálních orgánů. Poté, co výbor obdrží legislativní návrh, o něm členové výboru jednají na plenárním zasedání, přijmou ho většinou hlasů a svůj postoj vyjádří prostřednictvím stanoviska. Komise a Parlament nemají povinnost se stanoviskem Výboru regionů řídit, pouze musí dodržet povinnost konzultace.¹⁸⁶

Jako každá z institucí Unie, tak i Výbor regionů prošel historickým vývojem. K posílení jeho role došlo v roce 1997 Amsterodamskou smlouvou a v roce 2009 posílila jeho roli Lisabonská smlouva. Tato smlouva zapojila Výbor regionů do legislativního procesu Unie. Komise a Parlament mají povinnost konzultovat s výborem legislativní návrhy v určitých oblastech politiky. Nesplní-li Komise a Parlament svou povinnost vynecháním, má výbor právo podat žalobu Soudnímu dvoru. Lisabonská smlouva

¹⁸⁴ EUROPEAN UNION. *The European Union explained - How the European Union works. Your guide to the EU institutions*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012, s. 33. ISBN 978-92-79-25553-3.

¹⁸⁵ EUROPEAN UNION. *Committee of the Regions*. [online]. [2015-02-26]. Dostupné z: <http://cor.europa.eu/en/about/Pages/index.aspx>

¹⁸⁶ EUROPEAN UNION. *The European Union explained - How the European Union works. Your guide to the EU institutions*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012, s. 33. ISBN 978-92-79-25553-3.

prodloužila funkční období členů výboru ze čtyř let na pět let.¹⁸⁷ Současným předsedou Výboru regionů je finský politik Markku Markkula.¹⁸⁸

7.4 Evropská centrální banka

V měnové oblasti Unie se vyskytují termíny, které vyžadují objasnění. Jedná se o pojmy Evropský systém centrálních bank, Eurosystem a Eurozóna. Evropský systém centrálních bank vznikl na základě Maastrichtské smlouvy, Statutu Evropského systému bank a Statutu Evropské centrální banky. Tvoří ho Evropská centrální banka (ECB) a národní centrální banky všech členských států bez ohledu na to, zda zavedly euro jako svou národní měnu. Eurosystem je složen z Evropské centrální banky a z národních centrálních bank zemí, které přijaly euro, v současné době je to 19 států. Eurozóna je tvořena státy, které euro zavedly.¹⁸⁹

Počátky měnové unie sahají až do roku 1988, tehdy Evropská rada potvrdila záměr zavést Hospodářskou a měnovou unii. Výbor Jacques Delorse vypracoval zprávu k dosažení tohoto záměru, kde navrhl tři na sebe navazující etapy. První etapa počala 1. července 1990, druhá 1. června 1994 a závěrečná etapa začala 1. ledna 1999.¹⁹⁰ Vznik eurozóny se datuje k lednu 1999, kdy jedenáct¹⁹¹ členských států Unie převedlo odpovědnost měnové politiky z národních centrálních bank na Evropskou centrální banku. K eurozóně se do dnešního data připojilo dalších osm států: Řecko v roce 2001, Slovinsko v roce 2007, Kypr a Malta v roce 2008, Slovensko v roce 2009, Estonsko v roce 2011, Lotyšsko v roce 2014 a Litva v roce 2015. Před vstupem do eurozóny mají

¹⁸⁷ EUROPEAN UNION. *Committee of the Regions. Lisbon Treaty*. [online]. [2015-02-26]. Dostupné z: <http://cor.europa.eu/cs/about/interinstitutional/Pages/lisbon-treaty.aspx>

¹⁸⁸ EUROPEAN UNION. *Committee of the Regions. President of the Committee of the Regions*. [online]. [2015-02-26]. Dostupné z: <http://cor.europa.eu/en/about/president/Pages/president.aspx>

¹⁸⁹ EUROPEAN CENTRAL BANK. *The European Central Bank, The Eurosystem, The European System of Central Banks*. Luxembourg: Imprimerie Centrale s. a., 2011, s. 12. ISBN 978-928990795-8.

¹⁹⁰ EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. *Hospodářská a měnová unie (HMU)*. [online]. [2015-02-26]. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/history/emu/html/index.cs.html>

¹⁹¹ Finsko, Irsko, Belgie, Nizozemsko, Lucembursko, Německo, Francie, Španělsko, Portugalsko, Itálie, Rakousko

všechny státy Unie povinnost splnit konvergenční kritéria, která stanovují ekonomické a právní podmínky.¹⁹²

Evropská centrální banka vznikla v roce 1998 ve Frankfurtu nad Mohanem, kde má dodnes své sídlo. Navázala tak na svého předchůdce na Evropský měnový institut ustanovený v roce 1994. Od roku 1999 odpovídá za provádění měnové politiky v eurozóně a je nadnárodní institucí s právní subjektivitou.¹⁹³

Evropská centrální banka má za úkol udržovat v eurozóně měnovou stabilitu a to zajišťováním nízké a především stabilní inflace spotřebitelských cen. Inflace nesmí přesáhnout 2% ročně, avšak musí být blízko této hranici. Právě stabilní ceny a nízká inflace jsou považovány za zásadní element pro udržitelný hospodářský růst. ECB představuje nezávislý orgán Evropské unie, proto vydává svá rozhodnutí bez ohledu na pokyny vlád či jiných orgánů Unie. Evropská centrální banka, za účelem provádění úvěrových operací, drží a spravuje oficiální devizové rezervy členů eurozóny. Dále pak provádí devizové operace, prosazuje účinné platební systémy na podporu jednotného trhu, povoluje vydávání eurobankovek členy eurozóny a shromažďuje statistické údaje od národních centrálních bank zemí Unie. Jak Evropská centrální banka udržuje cenovou stabilitu? Stanovením úrokové sazby u půjček pro obchodní banky, to ovlivní cenu a množství peněz v ekonomice a v závislosti na tom i míru inflace. V případě že je v ekonomice nadbytek peněz, může míra inflace spotřebitelských cen růst a způsobit tak zdražení boží a služeb. ECB může reagovat zvýšením výpůjčních nákladů tím, že u obchodních půjček zvýší úrokovou sazbu, což bude mít za následek snížení nabídky peněz a snížení cen. Pokud je naopak třeba stimulovat ekonomickou aktivitu, může Evropská centrální banka snížit úrokovou sazbu a podpořit tak půjčky a investice.¹⁹⁴

Evropskou centrální banku tvoří Rada guvernérů a Výkonná rada. Rada guvernérů je hlavní rozhodovací orgán. Zasedají v ní členové Výkonné rady a guvernéri národních centrálních bank členských států, které zavedly euro. Ve Výkonné radě působí prezident, viceprezident a další čtyři členové. Členové Výkonné rady jsou jmenováni Evropskou radou kvalifikovanou většinou na doporučení Rady a po

¹⁹² EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. *ECB, ESCB a Eurosystem*. [online]. [2015-02-26]. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/escb/html/index.cs.html>

¹⁹³ EUROPEAN CENTRAL BANK. *The European Central Bank, The Eurosystem, The European System of Central Banks*. Luxembourg: Imprimerie Centrale s. a., 2011, s. 12. ISBN 978-928990795-8.

¹⁹⁴ EUROPEAN UNION. *The European Union explained - How the European Union works. Your guide to the EU institutions*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012, s. 26-27. ISBN 978-92-79-25553-3.

konzultaci s Parlamentem a Radou guvernérů. Funkční období je osmileté bez možnosti znovujmenování.¹⁹⁵ Rada guvernérů se schází dvakrát do měsíce. Na prvním zasedání vyhodnocuje vývoj hospodářské a měnové situace a přijímá měnová rozhodnutí. Na svém druhém zasedání se zabývá ostatními otázkami o úkolech a činnosti Evropské centrální banky.¹⁹⁶ Zasedání Rady guvernérů se může účastnit předseda Rady a člen Evropské komise, avšak nedisponují hlasovacím právem. Předseda Rady má pravomoc předkládat Radě guvernérů návrhy, jenž mají být projednány. Pokud Rada projednává záležitosti spojené s cíly Evropského systému centrálních bank, přizve na své zasedání i prezidenta Evropské centrální banky.¹⁹⁷

7.5 Evropská investiční banka a Evropský investiční fond.

Evropská investiční banka (EIB) je bankou Evropské unie, která poskytuje peněžní půjčky na investice podporující cíle Evropské unie. Akcionáři jsou všechny členské státy Evropské unie. Zaměřuje se na zvyšování počtu pracovních míst v Evropě nebo také podporuje politiku Unie za jejími hranicemi. Evropská investiční banka nečerpá peněžní prostředky z rozpočtu Evropské unie, ale financuje se sama a to vydáváním dluhopisů na světových finančních trzích. EIB má rating AAA, jedná se o nejvyšší hodnocení vyjadřující extrémně silnou způsobilost splnit finanční závazky. Evropská investiční banka poskytuje finanční půjčky až do výše 50% nákladů na projekt. Půjčky nad 25 milionů EUR jsou půjčovány přímo subjektům ze soukromého a veřejného sektoru (vlády a podniky). U menších půjček poskytuje úvěrové linky obchodním bankám a jiným finančním institucím, které poskytují tyto finanční prostředky středním nebo menším projektům.¹⁹⁸

¹⁹⁵ Smlouva o fungování Evropské unie ke dni 23. 7. 2012. Článek 283. In: Úplní znění. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. ISBN 978-80-7208-785-3.

¹⁹⁶ EUROPEAN UNION. *The European Union explained - How the European Union works. Your guide to the EU institutions.* Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012, s. 27. ISBN 978-92-79-25553-3.

¹⁹⁷ Smlouva o fungování Evropské unie ke dni 23. 7. 2012. Článek 284. In: Úplní znění. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. ISBN 978-80-7208-785-3.

¹⁹⁸ EUROPEAN UNION. *The European Union explained - How the European Union works. Your guide to the EU institutions.* Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012, s. 36. ISBN 978-92-79-25553-3.

Banka má rozhodovací nezávislost v rámci institucionálního systému EU. Statut Evropské investiční banky stanovuje čtyři statutární orgány. Tři s rozhodovací pravomocí, kterými jsou Rada guvernérů, Správní rada a Řídící výbor a jeden kontrolní orgán Výbor pro audit.¹⁹⁹

Rada guvernérů se skládá z ministrů financí ze všech členských států Unie. Stanovuje zásady úvěrové politiky, schvaluje roční účetní uzávěrku a rozvahu, rozhoduje o účasti banky na finančních operacích mimo Evropskou unii a o zvýšení základního kapitálu. Dále jmenuje členy Správní rady, Řídícího výboru a Výboru pro audit. Předsedou je Jeroen Dijsselbloem z Nizozemska.²⁰⁰

Správní rada EIB je složena z 29 členů, 28 členů pochází z každého členského státu a jeden člen je jmenován Evropskou Komisí. Správní rada schvaluje úvěrové a výpůjční operace a předsedá jí prezident banky.²⁰¹

Stálým kolektivním výkonným orgánem banky je Řídící výbor složený z devíti členů. Dohlíží na každodenní chod Evropské investiční banky, připravuje rozhodnutí správní rady a zajišťuje jejich provádění a to vše pod vedením prezidenta a pod dozorem Správní rady. Členové jsou jmenováni Radou guvernérů na návrh Správní rady na šestileté funkční období s možností znovujmenování. Současným prezidentem je Werner Hoyer.²⁰²

Výbor pro audit, kterému předsedá Miroslav Matěj z České republiky, je přímo odpovědný Radě guvernérů. Ověřuje, zda operace banky byly provedeny řádně a zda banka vede účetnictví stanoveným způsobem. Výbor má šest členů jmenovaných Radou guvernérů na funkční období, které je definováno jako šest po sobě jdoucích účetních období.²⁰³

Evropský investiční fond, založený v roce 1994, má za úkol poskytovat pomoc malým a středním podnikům. Děje se to zajišťováním kapitálu a ručením finančním institucím za půjčky poskytnuté těmto malým či středním podnikům. Je nutné zdůraznit,

¹⁹⁹ EUROPEAN INVESTMENT BANK. *Governance*. [online]. [2015-03-01]. Dostupné z: <http://www.eib.org/about/structure/governance/index.htm>

²⁰⁰ EUROPEAN INVESTMENT BANK. Board of governors. [online]. [2015-03-01]. Dostupné z: http://www.eib.org/about/structure/governance/board_of_governors/index.htm

²⁰¹ EUROPEAN INVESTMENT BANK. *Board of Directors*. [online]. [2015-03-01]. Dostupné z: http://www.eib.org/about/structure/governance/board_of_directors/index.htm

²⁰² EUROPEAN INVESTMENT BANK. *The Management Committee*. [online]. [2015-03-01]. Dostupné z: http://www.eib.org/about/structure/governance/management_committee/index.htm

²⁰³ EUROPEAN INVESTMENT BANK. *The Audit Committee*. [online]. [2015-03-01]. Dostupné z: http://www.eib.org/about/structure/governance/audit_committee/index.htm

že Evropský investiční fond není úvěrovou institucí, neposkytuje finanční podporu ani neprovádí přímé investice do žádných firem. Svou činnost poskytuje skrz banky a jiné finanční prostředníky. Evropský investiční fond působí ve všech státech Unie, v Turecku, na Islandu, v Lichtenštejnsku a v Norsku.²⁰⁴

Akcionáři Evropského investičního fondu jsou Evropská investiční banka, Evropská unie v zastoupení Evropské Komise a široká škála veřejných a soukromých bank a finančních institucí. K poskytování svých služeb využívá Evropský Investiční fond vlastní zdroje nebo zdroje poskytované Evropskou investiční bankou, Evropskou komisí, členskými státy EU nebo subjekty jiných třetích stran.²⁰⁵

7.6 Evropský účetní dvůr

Evropský účetní dvůr (EÚD) jako nezávislý externí orgán Evropské unie ověřuje, zda Unie své příjmy získala řádným způsobem a zda vynaložila veškeré své výdaje legálním způsobem. Byl zřízen v roce 1975 a sídlí v Lucemburku. Svými úkony přispívá k zlepšování řízení finančních prostředků Unie. EÚD provádí podrobné kontroly příjmů a výdajů Evropské unie na všech úrovních správy finančních prostředků. Zjištění EÚD jsou zveřejňována ve výročních a zvláštních zprávách. Tyto zprávy upozorňují Evropskou komisi a členské státy Unie na případné chyby a nedostatky, součástí zpráv jsou doporučení ke zlepšení situace. Evropský účetní dvůr pomáhá rozpočtovým orgánům (Parlamentu a Radě) tím, že jím předkládá výroční zprávu o plnění rozpočtu Evropské unie v předchozím rozpočtovém roce. Veškeré závěry EÚD se promítají do rozhodnutí Evropského parlamentu o udělení absolutoria Evropské komisi za plnění rozpočtu Unie. Na žádost orgánů Unie vydává Evropský účetní dvůr stanoviska k novým předpisům Unie spjatých s finanční oblastí.²⁰⁶

²⁰⁴: EVROPSKÁ UNIE. *Evropský investiční fond*. [online]. [2015-03-01]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/eif/index_cs.htm

²⁰⁵ EUROPEAN INVESTMENT FUND. *Who we are*. [online]. [2015-03-01]. Dostupné z: http://www.eif.org/who_we_are/index.htm

²⁰⁶ EUROPEAN UNION. *The European Union explained - How the European Union works. Your guide to the EU institutions*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012, s. 29. ISBN 978-92-79-25553-3.

Účetní dvůr je kolektivní orgán složený z 28 členů, každý členský stát má tedy jednoho zástupce. Po poradě s Evropským parlamentem jmenuje Rada členy na obnovitelné šestileté funkční období. Ti pak ze svého středu volí svého předsedu, jehož funkční období je tříleté s možností znovuzvolení. Současným předsedou Účetního dvora je Vítor Manuel da Silva Caldeira zastupující Portugalsko. Účetní dvůr je organizovaný do pěti senátů, přičemž každý senát má svého předsedajícího. Čtyři senáty odpovídají za audity v různých oblastech výdajů a příjmů Evropské unie. Pátý senát, nazývaný horizontální, se stará o koordinaci a hodnocení. Účetní dvůr zasedá zpravidla dvakrát do měsíce. Součástí EÚD je administrativní výbor složený z předsedajících senátů a předsedy EÚD. Stará se o administrativní záležitosti a přijímá rozhodnutí týkající se komunikace a strategie. Služebně nejvyšší úředníkem Účetního dvora je generální tajemník, který nese odpovědnost za řízení zaměstnanců Účetního dvora, sekretariátu Účetního dvora, za řízení lidských zdrojů a za jiné.²⁰⁷

7.7 Evropský veřejný ochránce práv

Evropský veřejný ochránce práv neboli Evropský ombudsman představuje nezávislou a nestrannou instituci Unie. Do jeho působnosti spadá vyšetřování stížností na nesprávný úřední postup orgánů, institucí, úřadů a agentur Evropské unie, například správní pochybení, diskriminace nebo zneužití pravomoci. Stížnost může podat občan nebo rezident Unie, podnik, sdružení nebo orgán se sídlem v Evropské unii. Do kompetencí Evropského ombudsmana nespádají stížnosti vůči Soudnímu dvoru EU, který vykonává svou činnost v rámci soudní pravomoci a rovněž se nezabývá stížnostmi na vnitrostátní nebo místní orgány nebo instituce členských států, stížnostmi na podniky či fyzické osoby a stížnostmi na činnost národních soudů nebo veřejných ochránců práv. Stížnost by měla být podána do dvou let od okamžiku, kdy jsou známé skutečnosti, ze kterých vychází stížnost. Stěžovatel by se měl v prvním kroku nejdříve obrátit na dotyčný orgán EU, vůči kterému směřuje stížnost. Na internetových stránkách Evropského veřejného ochránce práv je již předpřipravený online formulář, který lze

²⁰⁷ EVROPSKÝ ÚČETNÍ DVŮR. *Organizace*. [online]. [2015-03-01]. Dostupné z: <http://www.eca.europa.eu/cs/Pages/Structure.aspx>

zaslat jak elektronicky, tak prostřednictvím pošty. Formulář je dostupný ve všech úředních jazycích Evropské unie.²⁰⁸

Záležitost bývá často vyřešena tím, že Evropský ombudsman informuje dotýčný orgán EU o stížnosti a zároveň se snaží nalézt smírné řešení, které by uspokojilo stěžovatele. Pokud tento postup selže, vydá Evropský veřejný ochránce práv doporučení k vyřešení dané záležitosti. Nepřijme-li dotýčný orgán toto doporučení, může Evropský veřejný ochránce práv vypracovat zvláštní zprávu adresovanou Evropskému parlamentu.²⁰⁹

Evropský veřejný ochránce práv je volen Parlamentem na období pěti let s možností znovuzvolení. V současnosti tento post zastává Emily O'Reilly.²¹⁰

²⁰⁸ EVROPSKÝ VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV. *Problémy s EU? Kdo Vám může pomoci?* Luxembourg, 2011, s. 5-6. ISBN 978-92-9212-248-5.

²⁰⁹ EUROPEAN UNION. *The European Union explained - How the European Union works. Your guide to the EU institutions.* Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012, s. 34. ISBN 978-92-79-25553-3.

²¹⁰ EVROPSKÝ VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV. *Kdo jsme.* [online]. [2015-03-01]. Dostupné z: <http://www.ombudsman.europa.eu/cs/home.faces>

ZÁVĚR

Lisabonská smlouva novelizovala zakládající Smlouvu o fungování Evropské unie a Smlouvu o Evropské unii s cílem dosáhnout demokratičtější, transparentnější a efektivnější Unii. Tento svůj záměr promítla i do institucionálního rámce Evropské unie. Lisabonská smlouva zrušila dosavadní pilířovou strukturu Evropské unie a nahradila Evropské společenství Evropskou unií, která tak získala právní subjektivitu. Lisabonská smlouva přímo označuje Evropskou unií jako nástupkyni Evropského společenství.

Jednou z nejviditelnějších změn v institucionálním uspořádání, kterou Lisabonská smlouva přinesla, bylo zakotvení Evropské rady mezi plnohodnotné instituce Evropské unie a zavedení nového institutu v podobě stálého předsednictví Evropské rady. Evropská rada se tak již neschází jako jedna z formací Rady EU, ale vykonává svou působnost jako standardní unijní instituce. Lisabonská smlouva tak upevnila vliv hlav členských států a předsedů jejich vlád na evropskou integraci.

Struktura Rady EU doznala Lisabonskou smlouvou řady změn. Předlisabonská Rada pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy byla rozdělena na Radu pro zahraniční věci a na Radu pro všeobecné záležitosti. Významnější změnou bylo sloučení pozice Vysokého představitele pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku s pozicí komisaře pro vnější vztahy a vznikla tak nová pozice Vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku. Osoba vykonávající funkci Vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku předsedá i Radě pro zahraniční věci a současně je i místopředsdou Evropské komise. Novinkou bylo zavedení rotačního předsednictví v Radě EU, které trvá osmnáct měsíců. Princip je postaven na šestiměsíční rotaci mezi třemi členskými státy Unie. Od 1. listopadu 2014 hlasuje Rada EU kvalifikovanou většinou založenou na principu dvojí většiny, která je konkretizována jako minimálně 55% členů Rady zastupujících členské státy, které představují minimálně 65% obyvatelstva Evropské unie.

Vítězem změn zavedených Lisabonskou smlouvou se stal Evropský parlament a to zejména v oblasti jeho pravomocí. Byla mu rozšířena oblast, ve které uplatňuje své legislativní pravomoci. V řádném legislativním postupu je vyžadováno přijetí návrhu

jak Radou, tak i Parlamentem. Zvláštní legislativní postup požaduje k předloženému návrhu souhlas nebo konzultaci Parlamentu. Evropskému parlamentu se rozšířily i kontrolní pravomoci. Demokratický dohled vykonává nad Komisí tím, že se zapojuje do procesu jmenování Komise. Činnost Evropské centrální banky je kontrolována prostřednictvím výročních zpráv, které jsou předkládány Parlamentu. Poslanci Evropského parlamentu disponují právem pokládat Radě ústní a písemné dotazy a sledovat tak práci Rady. Díky Lisabonské smlouvě rozhoduje Parlament společně s Radou o celém ročním rozpočtu Unie a má konečné slovo.

Nejvíce oslabenou institucí Unie se stala Evropská komise a to na úkor Evropského parlamentu. Lisabonská smlouva sice rozšířila Komisi okruh pravomocí v oblasti soudní a policejní spolupráce, ale zároveň oslabila její roli v jiných oblastech evropské integrace. Stalo se tak i ustanovením Evropské služby pro vnější činnost, která zasahuje do vnějších vztahů Unie.

Dlouho diskutované téma o velikosti Evropské Komise, kdy Komise měla být zmenšena na počet odpovídající dvěma třetinám počtu členských států, vyústilo v rozhodnutí Evropské rady o zachování principu jednoho komisaře z každého členského státu Unie.

Pravděpodobně nejmenšími změnami prošel soudní systém Evropské unie. Lisabonská smlouva pozměnila terminologii. Pro soudní orgán zavedla termín Soudní dvůr Evropské unie (předlisabonský Soudní dvůr Evropského společenství) a Soud prvního stupně byl přejmenován na Tribunál, kterému zavedla garanci minimálně jednoho soudce z každého členského státu. Unijním soudům rozšířila pravomoci do oblasti trestního práva.

Lisabonská smlouva posílila stabilitu institucionálního systému Evropské unie, upevnila postavení jednotlivých institucí a rozhodování unijních orgánů se stalo rychlejší a transparentnější.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

EVROPSKÝ VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV. *Problémy s EU? Kdo Vám může pomoci?* Luxembourg, 2011. ISBN 978-92-9212-248-5.

GENERÁLNÍ SEKRETARIÁT RADY. *Rada Evropské unie 1952-2012: Šedesát let tvorby práva a rozhodování.* Lucemburk, 2013. ISBN 978-92-824-3797-1.

PITROVÁ, M. *Institucionální struktura Evropské unie. Vliv integračních paradigmat na výstavbu institucí.* Brno: Nadace Universitas Masarykiana, Nakladatelství a vydavatelství NAUMA, 2002. ISBN 80-86258-32-7.

Smlouva o Evropské unii ke dni 23. 7. 2012. In: Úplné znění. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. ISBN 978-80-7208-785-3.

Smlouva o fungování Evropské unie ke dni 23. 7. 2012. In: Úplné znění. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. ISBN 978-80-7208-785-3.

ŠLOSARČÍK, I. *Politický a právní rámec evropské integrace (včetně změn podle Lisabonské smlouvy).* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010. ISBN 978-80-7357-471-0

ŠLOSARČÍK, I., KASÁKOVÁ, Z., A KOL. *Institute Evropské unie a Lisabonská smlouva.* 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2013. ISBN 978-80-247-3567-2.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

EUROPEAN CENTRAL BANK. *The European Central Bank, The Eurosystem, The European System of Central Banks.* Luxembourg: Imprimerie Centrale s.a., 2011. ISBN 978-928990795-8.

EUROPEAN UNION. *Europe in 12 lessons by Pascal Fontaine.* Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2010. ISBN 978-92-79-17486-5.

EUROPEAN UNION. *The European Union explained - How the European Union works. Your guide to the EU institutions.* Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012. ISBN 978-92-79-25553-3.

EUROPEAN UNION. *Your guide to the Lisbon treaty*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2010. ISBN 978-92-79-15161-3.

McGIFFEN, S. *The European Union. A critical guide*. USA: Pluto Press, 2001. ISBN 0-7453-1695-6.

Seznam použitých internetových zdrojů

České internetové zdroje

CVRIA. *Soud pro veřejnou službu. Presentace*. [online]. Dostupné z: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/T5_5230/

CVRIA. *Soudní dvůr. Presentace*. [online]. Dostupné z: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7024/#competences

CVRIA. *Soudní dvůr. Složení, pravomoci a řízení*. 2010. ISBN 978-92-829-1010-8. Dostupné z: http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2012-05/cjue_cs.pdf

CVRIA. *Tribunál. Presentace*. [online]. Dostupné z: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7033/

CVRIA. *Vaše otázky týkající se Soudního dvora Evropské unie*. 2010. ISBN 978-92-829-1003-0. Dostupné z: http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2012-05/questionscjue_cs.pdf

CVRIA. *Vaše otázky týkající se Soudního dvora Evropské unie, Soudu ESVO, Evropského soudu pro lidská práva, Mezinárodního soudního dvora, Mezinárodního trestního soudu*. 2010. ISBN 978-92-829-0967-6. Dostupné z: http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2012-05/cjuecoursinternationales_cs.pdf

EUROPEAN JUSTICE. *Právo EU*. [online]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_eu_law-3-cs.do

EVROPA. *Vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku*. [online]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/lisbon_treaty/ai0009_cs.htm

EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. *ECB, ESCB a Eurosystem*. [online]. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/escb/html/index.cs.html>

EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. *Hospodářská a měnová unie (HMU)*. [online]. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/history/emu/html/index.cs.html>

EVROPSKÁ KOMISE. *O Evropské komisi*. [online]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/about/index_cs.htm

EVROPSKÁ RADA. *Předseda Evropské rady*. [online]. Dostupné z: <http://www.european-council.europa.eu/the-president/the-presidents-role?lang=cs>

EVROPSKÁ RADA, RADA EVROPSKÉ UNIE. *Generální sekretariát Rady*. [online]. [cit. 2015-01-30]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/general-secretariat/>

EVROPSKÁ RADA, RADA EVROPSKÉ UNIE. *O Evropské radě*. [online]. Dostupné z: <http://www.european-council.europa.eu/the-institution?lang=cs>

EVROPSKÁ RADA, RADA EVROPSKÉ UNIE. *Rada Evropské unie*. [online]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/council-eu/>

EVROPSKÁ RADA, RADA EVROPSKÉ UNIE. *Rada Evropské unie. Rozhodovací proces*. [online]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/council-eu/decision-making/>

EVROPSKÁ RADA, RADA EVROPSKÉ UNIE. *Rada Evropské unie. Složení Rady*. [online]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/council-eu/configurations/>

EVROPSKÁ RADA, RADA EVROPSKÉ UNIE. *Rada Evropské unie. Systém hlasování*. [online]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/council-eu/voting-system/>

EVROPSKÁ RADA, RADA EVROPSKÉ UNIE. *Rada Evropské unie. Systém hlasování. Hlasovací kalkulačka*. [online]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/cs/council-eu/voting-system/voting-calculator/>

EVROPSKÁ UNIE. *Evropská služba pro vnější činnost*. [online]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/eeas/index_cs.htm

EVROPSKÁ UNIE. *Evropská rada*. [online]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/european-council/index_cs.htm

EVROPSKÁ UNIE. *Evropský investiční fond*. [online]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/eif/index_cs.htm

EVROPSKÁ UNIE. *Orgány, instituce a ostatní subjekty EU*. [online]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/index_cs.htm

EVROPSKÁ UNIE. *Rada Evropské unie*. [online]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/council-eu/index_cs.htm

EVROPSKÁ UNIE. *Smlouvy EU*. [online]. Dostupné z: http://europa.eu/eu-law/decision-making/treaties/index_cs.htm

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR. *Evropský hospodářský a sociální výbor*. [online]. Dostupné z: <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.cs.home>

EVROPSKÝ PARLAMENT: *Evropská občanská iniciativa*. [online]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/001eb38200/Ob%C4%8Dansk%C3%A1-iniciativa.html>

EVROPSKÝ PARLAMENT: *Legislativní pravomoc*. [online]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/0081f4b3c7/Postup-tvorby-pr%C3%A1va:-podrobn%C4%9B.html>

EVROPSKÝ PARLAMENT. *Organizace a činnost*. [online]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/0025729351/Organizace-a-%C4%8Dinnost.html>

EVROPSKÝ PARLAMENT: *Postup schvalování rozpočtu*. [online]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/003dcd4001/Rozpo%C4%8Dtov%C3%BD-postup:-podrobn%C4%9B.html>

EVROPSKÝ PARLAMENT: *Složení parlamentu*. [online]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/004a50d310/Slo%C5%BEen%C3%AD-Parlamentu.html>

EVROPSKÝ PARLAMENT: *Smlouvy a Evropský parlament*. [online]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/00b82c7869/Smlouvy-a-Evropsk%C3%BD-parlament.html>

EVROPSKÝ PARLAMENT. *Výsledky evropských voleb 2014*. [online]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/elections2014-results/cs/election-results-2014.html>

EVROPSKÝ PARLAMENT: *Z dění v minulosti*. [online]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/009cd2034d/Z-d%C4%9Bn%C3%AD-v-minulosti.html>

EVROPSKÝ ÚČETNÍ DVŮR. *Organizace*. [online]. Dostupné z: <http://www.eca.europa.eu/cs/Pages/Structure.aspx>

EVROPSKÝ VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV. *Evropský veřejný ochránce práv*. [online]. Dostupné z: <http://www.ombudsman.europa.eu/cs/home.faces>

EVROPSKÝ VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV. *Kdo jsme*. [online]. Dostupné z: <http://www.ombudsman.europa.eu/cs/home.faces>

Jednací řád Soudního dvora. Dostupné z: http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2011-07/rp_cjue_cs.pdf

Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, podepsaná v Lisabonu dne 13. prosince 2007. (2007/C 306/01). In: Eur-lex: přístup k právu Evropské unie. 2007. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12007L/TXT&rid=6>

NICESKÁ SMLOUVA pozměňující Smlouvu o Evropské unii, Smlouvy o založení Evropských společenství a některé související akty. (2001/C 80/01). Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/gallery/2/765-nice.pdf>

ODBOR INFORMOVÁNÍ O EVROPSKÝCH ZÁLEŽITOSTECH ÚŘADU VLÁDY
ČR. *Co potřebujete vědět o Lisabonské smlouvě*. Dostupné z:
http://www.vlada.cz/assets/urad-vlady/vydavatelstvi/vydane-publikace/LS_brozura.pdf

ROZHODNUTÍ EVROPSKÉ RADY ze dne 1. prosince 2009, kterým se přijímá její
jednací řád (2009/882/EU). Dostupné z: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/PDF/?uri=OJ:JOL_2009_315_R_0051_01&from=EN

Smlouva o založení Evropského společenství. In: Euroskop: věcně o Evropě. Dostupné
z: http://www.euroskop.cz/gallery/2/756-smlouva_o_es_nice.pdf

Zahraniční internetové zdroje:

EUROPEAN INVESTMENT BANK. *Board of Directors*. [online]. Dostupné z:
http://www.eib.org/about/structure/governance/board_of_directors/index.htm

EUROPEAN INVESTMENT BANK. *Board of governors*. [online]. Dostupné z:
http://www.eib.org/about/structure/governance/board_of_governors/index.htm

EUROPEAN INVESTMENT BANK. *Governance*. [online]. Dostupné z:
<http://www.eib.org/about/structure/governance/index.htm>

EUROPEAN INVESTMENT BANK. *The Audit Committee*. [online]. Dostupné z:
http://www.eib.org/about/structure/governance/audit_committee/index.htm

EUROPEAN INVESTMENT BANK. *The Management Committee*. [online]. Dostupné
z: http://www.eib.org/about/structure/governance/management_committee/index.htm

EUROPEAN INVESTMENT FUND. *Who we are*. [online]. Dostupné z:
http://www.eif.org/who_we_are/index.htm

EUROPEAN UNION. *Committee of the Regions*. [online]. Dostupné z:
<http://cor.europa.eu/en/about/Pages/index.aspx>

EUROPEAN UNION. *Committee of the Regions. Lisbon Treaty*. [online]. Dostupné z: <http://cor.europa.eu/cs/about/interinstitutional/Pages/lisbon-treaty.aspx>

EUROPEAN UNION. *Committee of the Regions. President of the Committee of the Regions*. [online]. Dostupné z: <http://cor.europa.eu/en/about/president/Pages/president.aspx>

EUROPEAN UNION. *Extrenal action*. [online]. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/index_en.htm

SINGLE EUROPEAN ACT (No. L 169/1). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:11986U/TXT&from=EN>

THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE. *The European Economic and Social Committee. About the Committee*. [online]. Dostupné z: <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.about-the-committee>

SEZNAM ZKRATEK

ECB – Evropská centrální banka

EIB – Evropská investiční banka

ESUO – Evropské společenství uhlí a oceli

EU – Evropská unie

EÚD – Evropský účetní dvůr

SEU – Smlouva o Evropské unii

SFEU – Smlouva o fungování Evropské unie

SEZNAM TABULEK

Seznam tabulek

Tabulka 1: Výsledek parlamentních voleb 2014	13
Tabulka 2: Složení nastupujícího Evropského parlamentu v roce 1979	15
Tabulka 3: Složení odstupujícího Evropského parlamentu v roce 1984	16

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Radka Kovářová

Obor: Evropská hospodářskosprávní studia

Forma studia: prezenční studium

Název práce: Instituce Evropské unie

Rok: 2015

Počet stran textu bez příloh: 66

Počet titulů českých použitých zdrojů: 7

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 5

Počet českých internetových zdrojů: 43

Počet zahraničních internetových zdrojů: 12

Vedoucí práce: JUDr. Aleš Zpěvák Ph.D.